03

2009
ročník 61
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

OBSAH

83 Systémy veřejných knihoven – jejich ustavení a možnosti dalšího směřování > Tomáš Gec

90 ROZHOVOR
Letošní knižní veletrh ve znamení Evropy
> Olga Vašková, Dana Kalinová

92 Hledání cest pro spolupráci veřejných a školních knihoven
> Božena Blažková

93 Proměna středoškolských knihoven na pulzující informační centra > Hana Kočí

100 ZE ZAHRANIČÍ
Práce školních knihoven ve Slovenské republice
> Rozália Cenigová

102 Opět dobrodružná a výjimečná NOC
> Mirka Čápová, Hana Hanáčková

104 Stav domácích webových stránek veřejných knihoven na konci roku 2008 > Aleš Brožek

107 JAK NA TO: Zákoník je také kniha
Poplatky v knihovnách > Petra Koutná

108 Polytematický strukturovaný heslář a jeho další vývoj – 1.
> Kateřina Kamrádková, Kristýna Kožuchová

112 KNIHOVNY A WEB 2.0
Second Life – druhý život pro každého > Jan Rylich

114 Nebojme se vstupu do projektů jiných organizací
> Zdenka Kloučková

117 Z KNIHOVEN

118 SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

119 VYŠLO V KNIHOVNÁCH
KNIHOVNA Z OBÁLKY

120 NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR ANEB NÁROD SOBĚ II – 26
> Jaroslav Císař

Středočeský kraj

Vydává:
Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321
Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
Redaktorka: Olga Vašková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159
e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:
PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně), Ing. Aleš Brožek,
Ing. Jan Kaňka, PhDr. Šárka Kašpárková,
PhDr. Ladislav Kurka, PhDr. Jan Meier, Ing. Jiří Mika,
Mgr. Petra Miturová, Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,
PaeDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:
Objednávky na předplatné přijímá
redakce časopisu ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny
Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel.: 224 941 159
e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz,
http://ctenar.svkkl.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a.s. – drobný prodej;
MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;
B. Welemínová – PERIODIKA.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní
přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,
dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98
Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,
Hattalova č. 22, 831 03 Bratislava, tel.: +421 244 453 711
e-mail: lkperm@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR
(dvojčíslo 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,
roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 3. 2009
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- Public library systems – their establishment and ways to subsequently direct them *Tomáš Gec* |83
- INTERVIEW: This year's book trade fair dominated by Europe *Olga Vašková, Dana Kalinová* |90
- Looking for ways for public and school libraries to collaborate *Božena Blažková* |92
- Transforming secondary school libraries into a vibrant information centre *Hana Kočí* |93
- FROM ABROAD: The work of school libraries in the Slovak Republic *Rozália Cenigová* |100
- A special adventure-packed Night again *Mirka Čápová, Hana Hanáčková* |102
- Public-library websites at the end of 2008 *Aleš Brožek* |104
- HOW TO: Statutes are books too – Library charges *Petra Koutná* |107
- The polythematic structured index and its further development – 1 *Kateřina Kamrádková, Kristýna Kožuchová* |108
- BOOKS AND THE WEB 2.0: Second life – a second life for everybody *Jan Rylich* |112
- Let's not worry about joining other organizations' projects *Zdenka Kloučková* |114
- From the libraries |117
- Regular features

AUS DEM INHALT

- Systeme der öffentlichen Bibliotheken – ihre Konstituierung und Möglichkeiten weiterer Bezweckung *Tomáš Gec* |83
- Gespräch: Diesjährige Büchermesse in Europasanzeichen *Olga Vašková, Dana Kalinová* |90
- Suchen der Wege für die Zusammenarbeit der öffentlichen und Schulbibliotheken *Božena Blažková* |92
- Umgestalung der Mittelschulbibliotheken in die pulsierenden Informationszentren *Hana Kočí* |93
- AUS DEM AUSLAND: Arbeit der Schulbibliotheken in der Slowakischen Republik *Rozália Cenigová* |100
- Wieder eine abenteuerliche und außergewöhnliche Nacht *Mirka Čápová, Hana Hanáčková* |102
- Zustand der inländischen Web-Seiten von öffentlichen Bibliotheken zum Jahresschluß 2008 *Aleš Brožek* |104
- WIE DARAUF: Gesetzbuch ist auch ein Buch – Gebühren in den Bibliotheken *Petra Koutná* |107
- Polythematisches strukturelles Stichwortverzeichnis und seine weitere Entwicklung – 1 *Kateřina Kamrádková, Kristýna Kožuchová* |108
- BIBLIOTHEKEN UND WEB 2.0: Second Life – zweites Leben für jeden *Jan Rylich* |112
- Befürchten wir nicht in die Projekte anderer Organisationen einzutreten *Zdenka Kloučková* |114
- Aus dem Bibliotheken |117
- Regelmäßige Spalten

OD REDAKČNÍHO STOLU

Milí čtenáři,
minulý měsíc (10. února) proběhl v pořadí již šestý Den bezpečnějšího internetu. Jeho hlavním tématem se stal boj proti kybernetické šikaně. V poslední době se s tímto pojmem můžeme setkat na stránkách mnoha novin a časopisů stále častěji a právě v uplynulém měsíci jsem měla pocit, že se o tomto problému vyhrnula přímo lavina článků. Nejvíc ohroženou skupinou jsou opět děti a mládež, i když dospělých se samozřejmě toto nebezpečení rovněž může týkat. Závěrem většiny souvisejících materiálů a konferencí je fakt, že úlohu rodičů při ochraně dětí v tomto případě nemůžou nahradit žádné technologie. Nezastupitelnou roli ve výchově však také hraje školní prostředí a navazující mimoškolní aktivity dětí. Právě učitelé a při různých akcích i knihovníci jsou dalšími skupinami lidí, kteří s dospívajícími tráví mnoho času a mají na ně poměrně značný vliv. Mohou být tedy nápomocni i zde.

O spolupráci škol a knihoven a potřebě funkčních školních knihoven se intenzivně hovoří již delší dobu. Březnového *Čtenáře* jsme v loňském roce věnovali zčásti právě školním knihovnám a ani letos tomu není jinak. Příspěvky na toto téma se tentokrát zabývají kratším shrnutím situace školních knihoven v České republice i na Slovensku a představením zajímavého projektu na podporu informační gramotnosti žáků středních škol.

Březnové a dubnové dny jsou přímo nabity zajímavými semináři, výstavami a dalšími aktivitami pořádanými knihovnami. Na některé z nich upozorňujeme v rubrice *Poznámky do diáře*, dalším se snažíme poskytnout alespoň část prostoru uvnitř čísel *Čtenáře* a určitým nelze jinak než věnovat celý příspěvek. Tak jako je tomu v případě Noci s Andersenem či u rozhovoru o letošním veletrhu Svět knihy Praha. Jarní číslo ještě doplňují zajímavé materiály o systému veřejných knihoven, o vývoji Polytematického systematického hesláře či projektu Třetí kariéra. Ti, kdo v únorovém čísle marně hledali pravidelné hodnocení webových stránek veřejných knihoven, se dozví „proč nenašli".

Doufám však, že nadále si své téma ve *Čtenáři* najde většina z vás.

Lenka Šimková

POZNÁMKY DO DIÁŘE

☑ Městská knihovna v Třebíči pořádá **7. 4. 2009** jednodenní seminář **Zvukové knihy v roce 2009**. Přihlášku je nutné doručit do 31. 3. 2009. Kontaktní osobou pro tuto akci je Bc. Jitka Němcová – *jnemcova@knihovnatr.cz*.

☑ Seminář **Knihovny a senioři**, s programem knihovnické služby pro seniory, vzdělávání seniorů v knihovnách, senioři jako spolupracovníci a partneři knihoven, aktivizace seniorů, se koná v Masarykově veřejné knihovně Vsetín ve dnech **15.–16. 4. 2009**. Přihlášku, program a další informace naleznou zájemci na stránkách knihovny *http://www.mvk.cz/*.

☑ První ročník odborného semináře **Informační vzdělávání ve veřejných knihovnách** pořádaný společně s Moravskou zemskou knihovnou v Brně se uskuteční **21.–22. 4. 2009** v konferenčním sále Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Formou přednášek, příkladů z knihoven a workshopu stanoví základní témata informačního vzdělávání pro základní a střední školy ve veřejných knihovnách.

Další podrobnosti viz *http://www.svkhk.cz/1-odborny-seminar-informacni-vzdelavani-ve-verejnych-knihovnach.html*.

☑ Stejně jako v předešlých ročnících se mohou knihovny opět podílet na čtenářské části soutěže **Magnesia Litera** (mohou tak učinit nabídkou korespondenčních hlasovacích lístků čtenářům, hromadným shromážděním a zasláním lístků na příslušnou adresu či umístěním hlasovacího formuláře na vlastní web). Dnem uzávěrky hlasování o **Kanzelsberger cenu čtenářů** je **10. duben 2009**. Webová stránka výročních knižních cen je *http://www.magnesia-litera.cz*.

NEUŠLO NÁM

▶ Centrum pro školní knihovny nabízí na svých stránkách *http://www.npkk.cz/csk/* novou službu **Ptejte se CSK**. Je určena všem pedagogům a knihovníkům školních knihoven (ale i knihoven ostatních). Dotazy mohou souviset s problematikou školních knihoven, studijních a informačních center škol, dětského čtenářství, literatury pro děti a mládež, čtenářské gramotnosti a dalších příbuzných oblastí.

TÉMA

TOMÁŠ GEC ▸ tom.gec@email.cz

Systémy veřejných knihoven – jejich ustavení a možnosti dalšího směřování

JAKÉ JSOU DŮVODY VYTVOŘENÍ SYSTÉMU KNIHOVEN?

Nezbytnost aktivního formování národního/krajského systému veřejných knihoven vyplývá zejména z těchto skutečností:

- mnohotvárné a předem nespecifikované informační potřeby uživatelů nemůže zajistit žádná samostatná knihovna, ale pouze dobře fungující systém spolupracujících knihoven jako celek;
- kooperace knihoven je významným nástrojem efektivního využití vložených finančních prostředků; vzájemné sdílení informačních zdrojů a služeb, standardizace a sdružování vybraných činností je základem efektivnosti knihovnického systému [1].

Podle definice [2] je systém množina prvků, jež jsou ve vzájemných vztazích a které tvoří určitý celek, jednotu. Prvky systému knihoven tvoří všechny typy knihoven, které se zaregistrovaly ve smyslu knihovního zákona, a to jak veřejné (základní ve smyslu knihovního zákona – bývalé okresní, profesionální, neprofesionální – obecní i městské a rovněž krajské knihovny), tak knihovny veřejně přístupné [3] (v rámci knihovního zákona registrující se jako základní i specializované – muzejní a galerijní, lékařské, vysokoškolské, školní a další). Vazbami pak jsou všechny podoby jejich smysluplné spolupráce (viz text níže).

Základ systému byl ustaven knihovním zákonem [4] a vládním usnesením č. 68 ze dne 16. ledna 2002 *Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven*, které vymezily způsob výkonu, okruhy a standardy regionálních funkcí (dále jen RF). Současné pojetí řeší zabezpečení nákupu a distribuce nových knih a dalších služeb pro neprofesionální knihovny společným úsilím krajské knihovny (dále jen KK) a pověřených knihoven (dále jen PK). Tímto se naplňuje jeden z cílů RF – vyrovnání rozdílů mezi venkovem a městy, ale s výjimkou oblasti vzdělávání a metodiky se výkon RF profesionálních knihoven přímo nedotýká. Potřeba zajištění výkonu RF však vedla k zahájení spolupráce mezi největšími profesionálními knihovnami v kraji, a to na smluvním základě.

SPOLUPRÁCE KRAJSKÉ KNIHOVNY A OSTATNÍCH PROFESIONÁLNÍCH KNIHOVEN V KRAJI

Okruh možností spolupráce KK a veřejně přístupných (muzejních, školních atp.) knihoven bude rozveden dále v textu, nyní bych se zaměřil na základní síť obecních a městských knihoven. V rámci RF lze poskytovat kromě výměnných fondů pouze služby, nikoli prostředky na nákup vybavení a fondu, které by tyto knihovny asi nejvíce uvítaly. Začněme tedy oblastmi, které jsou nejsnáze prakticky realizovatelné.

Poradenská činnost a výměna zkušeností

Na krajské úrovni je vhodné zřídit pozici projektového manažera (či doplnit činnost některého ze stávajících krajských metodiků) pro oblast grantů s důrazem na využití fondů EU. Ten by měl být schopen poradit, co lze a nelze čerpat z různých grantových programů, posoudit projektový

záměr (fiše) a nasměrovat zájemce o využití programů dále. Toto opatření je realizovatelné v rámci běžného počtu úvazků krajských metodiků (nejčastěji dva úvazky). V oblasti „tvrdých" projektů (stavby, rekonstrukce) se jeví jako velmi užitečné zavést možnost konzultací při tvorbě stavebního programu a architektonických studií, a to v poradenském centru zřízeném optimálně na národní úrovni (v rámci knihovnických spolků nebo velké knihovny, např. podle vzoru Spolkové republiky Německo).

Zvláštní kapitolu tvoří podpora zavádění nových technologií ze strany KK (tato role je výslovně zmíněna v knihovním zákonu). Ta by měla být nejenom poradenským centrem, které je schopno ostatním pomoci s parametry výběru a nasazením nových technologií (kamerové systémy, čipy a selfchecky, elektronická ochrana fondu, wi-fi), ale měla by je jako jedna z prvních i zavádět (a pořádat navazující kurzy pro knihovníky) a jejich rozvoj podporovat (vývoj nástrojů, které umožní personalizaci služeb typu pluginy OPACů pro internetové prohlížeče). Specifickou oblast představuje digitalizace, a to jak ohledně parametrů a výběru vhodného HW a SW, tak co se týče její koordinace. KK by měly jako první umožnit integrovanou nabídku knihovnických služeb (portály integrující přístup ke knihovním katalogům, elektronickým databázím, vlastním repozitářům, digitálním knihovnám a e-books kolekcím).

Poslední oblastí je systematické šíření „best practices" z jednotlivých knihoven, a to nejenom formou publikování úspěšných aktivit v odborných médiích , ale také jejich prezentací jak na pravidelných celokrajských setkáních (obousměrně KK – profesionální knihovny), tak v případě výraznějšího zájmu na seminářích a workshopech organizovaných školicím střediskem KK. Jde o nyní aktuální problematiku celoživotního vzdělávání, komunitní role knihoven, spolupráce s neziskovým sektorem a práce s menšinami, e-governmentu a rovněž prezentace úspěšných individuálních aktivit jednotlivých knihoven.

Spolupráce v oblasti čtenářství

Pro udržení trvalého zájmu o knihovny je velmi důležitá podpora čtenářství. Tradiční literární soutěže – s výjimkou již zavedených – bych doporučoval opustit a preferovat pro širokou veřejnost atraktivnější (nejlépe soutěžní) formát. Přímo se nabízí efektivní vazba na *Týden knihoven* či *VŘSČ* (Velké Říjnové Společné Čtení), kdy může v případném celostátním pojetí této soutěže po krajských kolech následovat finále (nejlépe v přímém TV přenosu). Pro úspěšnou realizaci této akce je ovšem kromě zapojení dětských knihoven nezbytná záštita a praktická podpora ze strany velké městské knihovny. Jako prostředek komunikace s dětskými čtenáři (a současně též nástroj pro zpřístupnění osnov dětských besed a dalších podkladů pro práci s dětmi) se jeví vytvoření a provozování portálu na národní úrovni v této oblasti.

Co je ovšem klíčové pro získání nových čtenářů, je spolupráce se školami, a to nejen v tradičních oblastech typu knihovnicko-bibliografické lekce či besedy, ale nadto ještě v oblasti integrace informační výchovy přímo do výuky. Úsilí by mělo být věnováno nejen zvládnutí počítačové techniky, ale i seznámení se s nabídkou informačních zdrojů knihoven a práce s nimi. Jde o ukázkový příklad marketingu (sféry, kde by se knihovny rozhodně měly inspirovat ze soukromého sektoru). Více informací ke konkrétním možnostem je obsaženo dále v pasáži věnované školním knihovnám.

Další oblast možné spolupráce představuje sdílení kontaktů na účinkující v kulturních programech. Tyto akce pořádá hodně knihoven, ovšem většinou spíše jednorázově. Z hlediska udržení zájmu veřejnosti je potřeba neorganizovat je ad hoc, nýbrž systematicky v pravidelných termínech. Ideální činností tohoto typu jsou autorská čtení v knihovnách. Rozšíření této aktivity by kromě již zmiňovaného sdílení kontaktů (nyní vznikající v podobě studentského projektu *Kulturně informační web brněnského KISKu* – více na *http://media.infokon.cz/documents/Sbornik 2008.pdf*) velmi pomohlo vytvoření specializovaného okruhu v grantovém programu *Knihovna 21. století*.

Sdílení zdrojů (last but not least)

Co rozumět sdílením informačních zdrojů a služeb a sdružováním vybraných činností jakožto základu efektivnosti knihovnického systému? Vždyť tištěné fondy jsou majetkem konkrétní knihovny a maximální využití se předpokládá v daném místě. Klasická meziknihovní výpůjční služba (MVS) má nyní spíše doplňkový charakter a prostředky, které jsou určeny na výkon regionálních funkcí, jsou pro profesionální knihovny de iure nevyužitelné.

Svoji úvahu o možnostech systému knihoven v této oblasti bych odvíjel od vymezení standardu služeb nabízených každou knihovnou a od možností práce v prostředí internetu. Základní nabídka veřejných knihoven by měla být garantovaná ve všech bodech sítě. Jde o základní služby (on-line služby nad OPACem jako jsou rezervace, odložení knihy a případně její prolongace), služby elektronického dodávání dokumentů a základní nabídku databází. Dalším efektem takto garantované nabídky by bylo vytvoření širšího povědomí u čtenářů již od školního věku, co od každé veřejné knihovny mohou očekávat.

První okruh se týká zatím stále ještě hlavní činnosti knihoven, a to výpůjček knih a jiných dokumentů. V současné době uživatel přistupující k OPACu knihovny přes internet (a internetem vychovaný) logicky očekává provázanou službu, která mu umožní nejenom služby typu *rezervuj* či *odlož z volného výběru* v případě, že knihovna požadovanou knihu má. Očekává i reakci na situaci, kdy daná knihovna knihu nemá – knihovní systém v případě neúspěchu automaticky prohledá souborný katalog (jedno zda CASLIN nebo SKAT či oba) a nabídne mu možnost zaslat elektronicky požadavek své knihovně na výpůjčku formou MVS (z OPACu knihovny či rozhraní souborného katalogu – dle nastavení software) či na elektronické dodání části dokumentu (služba typu DODO či VPK – Virtuální polytechnická knihovna, využívající možnosti autorizace uživatele vůči lokálnímu katalogu). Výsledkem je, že uživatel je vždy uspokojen (dokonce mu OPAC jeho knihovny umožňuje vybrat s ohledem na časovou naléhavost službu elektronického dodávání dokumentů do dvou dnů, MVS do 14 dnů a pokud prostřednictvím OPACu jenom odešle doporučení na nákup knihy, tak v případně kladné odezvy knihovny řádově do měsíce). Pokud by alespoň část knihoven takto pojatou službu realizovala, lze předpokládat výrazné zvýšení požadavků na MVS a výraznější vytížení KK jakožto krajského centra MVS, nicméně tím krajský systém MVS dostává řádově jiný rozměr.

U základních elektronických zdrojů by měla být garantována jejich dostupnost ve všech profesionálních knihovnách sítě – minimálně u článkové databáze *Anopress* a právního systému *ASPI* (pokud Ministerstvo vnitra ČR neošetří dostupnost aktuálního znění zákonů jinak). Jakákoliv služba pak nemá smysl bez navazujícího systému školení pro práci s těmito databázemi a uživatelské nápovědy umístěné na webu. V nedaleké budoucnosti nelze pominout ani plošnou digitalizaci české produkce na národní úrovni a její dostupnost prostřednictvím některé ze zavedených služeb dodávání dokumentů.

NEPROFESIONÁLNÍ KNIHOVNY

Jaké jsou možnosti a role těchto knihoven v krajském systému nad rámec služeb vycházejících převážně z nabídky RF? Jedním z hlavních cílů výkonu RF je vyrovnání rozdílů mezi městy a venkovem. Jistě nejde o to docílit stavu, kdy nabídka malé obecní knihovny bude srovnatelná s krajskou (s výjimkou situace plošného zpřístupnění výsledků digitalizace ve všech knihovnách sítě podle vzoru USA, což je varianta spíše v dlouhodobé perspektivě). Vždy zde budou zásadní rozdíly ve velikosti fondu, prostorových možnostech, otevírací době a kvalifikaci personálu.

Co ovšem zcela určitě lze, je vymezení standardu služeb nabízených v každé knihovně (pomíjím teď knihovny, které se nezapojily do *Projektu internetizace knihoven* – PIK; jejich existence bezesporu smysl má, ale jde spíše o výpůjční místa než o regulérní veřejné knihovny ve smyslu knihovního zákona). Těmi jsou veřejně přístupný internet, informace o fondu přístupná pomocí OPACu a navazující nabídka služeb v případě, že kniha v obci není; tzn. měla by následovat automaticky nabídka MVS, kterou může veřejná knihovna (= knihovna s internetem) okamžitě vyřídit přes

příslušné formuláře na stránkách PK nebo KK. U běžně požadované knižní produkce lze předpokládat, že lokalizaci požadovaného dokumentu umožní katalog příslušné pověřené či krajské knihovny nebo některý souborný katalog, pro specializovanou odbornou literaturu je zde *Jednotná informační brána*. V případě potřeby získání článků z periodik pak lze využít celostátního povinného výtisku NK ČR/KK a navazující službu *dodávání dokumentu DODO* (nově uzavřená smlouva mezi NK ČR a DILIÍ umožňuje dodání na základě on-line požadavku čtenáře – více k tomu zájemci naleznou ve zprávě ze semináře k této problematice na adrese *http://www. sdruk.cz /it/edd2008/Zapis_IT_SDRUK_20080311.doc*).

Parametry těchto služeb se jeví jako vhodné zabudovat v rámci připomínkového řízení do standardů VKIS. Pokud by byla tato základní nabídka garantována ve všech knihovnách, opět to prudce zvýší možnosti čtenáře v každém bodu sítě, a ten si s sebou ponese povědomí o nabízených službách již od dětského věku. V případě snahy Evropské komise o přístup ke všem digitalizovaným dokumentům (dostupným alespoň na jednom místě knihovní sítě) v každém bodu této sítě je pak možné dostat se řádově jinam v nabídce i u tohoto typu knihoven.

Jak může pomoci KK a spolupracující PK? Zde by v rámci výkonu RF mělo dojít k proškolení dobrovolných knihovníků, kteří budou schopni vytvořit jednoduché webové stránky (např. formou předpřipravené šablony podle vzoru Městské knihovny Hradce Králové [5]). Takto vytvořené stránky by byly doplněny webovým on-line katalogem – v případě nasazení regionálního knihovního systému typu REKS lze nastavit na serveru PK v OPACu zobrazení pouze fondu dané knihovny a prolinkovat jej na webové stránky knihovny [6]. Vlastní rekatalogizaci je možné provést v rámci výkonu *standardu č. 5 RF – Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů*[7]. Na krajské knihovně (či PK – dle domluvy) by pak byla organizace navazujících nezbytných školení pro dobrovolné knihovníky.

Úspěšná realizace této koncepce je podmíněna vzájemnou provázaností (až koordinací) tří velkých (státních i krajských) programů – PIK, VISK3 a RF. PIK řeší samotné připojení knihoven k internetu a VISK3 jejich automatizaci (zde by měl být kladen důraz i na dodržování parametrů VKIS typu otevírací doba i v místě). Ovšem pro vytvoření moderní neprofesionální veřejné knihovny je klíčová koncepce výkonu regionálních funkcí. Především v tom, zda (i rozpočtově) podporuje zavádění regionálních knihovních systémů a rekatalogizaci ze strany PK jako priority (s vyčleněnými příslušnými „člověkohodinami“ práce). Pokud tomu tak není, oba státní programy jsou pak bez koncovky (tzn. „dráty“ vedou do knihovny, kde je PC, ovšem web ani OPAC knihovna nemá a je dále otevřena pouze dvě hodiny denně).

SPOLUPRÁCE KRAJSKÉ KNIHOVNY S OSTATNÍMI VEŘEJNĚ PŘÍSTUPNÝMI KNIHOVNAMI

Kromě standardní nabídky v rámci výkonu regionálních funkcí (především vzdělávání, metodické pomoci např. při rekatalogizaci fondu a poradenství v oblasti grantových možností) existují specifické možnosti spolupráce i pro další typy knihoven.

U muzejních knihoven jde především o problematiku automatizace a digitalizace. V případě automatizace jde o systematickou pomoc při přípravě grantů do programu VISK3. Na tuto oblast navazuje metodická pomoc při katalogizaci starých tisků podle knihovnických standardů (v případě menších sbírek v řádu tisíců je nejefektivnější zaměstnat přímo v KK osobu pro zpracování starých tisků v rámci kraje). Problematika starých tisků se logicky dotýká další průřezové oblasti, a to jejich digitalizace. Již nyní dochází při výběru určitého fondu k digitalizaci ke spolupráci s muzei a archivy (například Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě). Na krajské úrovni je zde možná spolupráce s Asociací muzeí a galerií. Školicí středisko KK může doplnit svoji vzdělávací nabídku o potřeby muzeí v těchto oblastech. Muzea s přírodovědnými odděleními mají většinou zájem i o přístup do zahraničních vědeckých databází. U větších muzeí přichází do úvahy jejich zapojení do Souborného katalogu ČR a do tvorby jmenných a věcných autorit, s čímž může rovněž napomoci KK.

Vysokoškolské knihovny mají některá specifika, která řeší především v odborných komisích pod hlavičkou Asociace knihoven vysokých škol (AKVŠ). Jedná se především o problematiku elektronických kvalifikačních prací (kde zaměření příslušné komise postupně přechází do oblasti digitálních repozitářů), kurzů informační gramotnosti a elektronických informačních zdrojů (včetně hodnocení VaV). Průsečík s ústředními (státními) odbornými knihovnami se nachází v oblasti nadstavbových řešeních u těchto a dalších činností (systémy dodávání dokumentů na národní úrovni, koordinace při vytváření konsorcií na národní či mezifakultní úrovni, metodika a sdílení materiálů uživatelské podpory v oblasti EIZ). Dále se nabízí spolupráce v případě digitálních knihoven (např. koordinace digitalizovaných dokumentů za pomoci jejich národního registru). Možnosti spolupráce mezi krajskými a vysokoškolskými knihovnami se nabízejí v přizpůsobení akvizičního profilu KK a VŠK tak, aby se navzájem vhodně doplňovaly a nedocházelo k plýtvání prostředky především při nákupu zahraniční literatury a periodik.

A na závěr věc naprosto klíčová, a sice spolupráce se školami a školními knihovnami. Zde rámcové vzdělávací programy (od 1. 9. 2007 povinné pro všechny základní školy v ČR) otevírají obrovský prostor umožňující integraci informačních lekcí přímo do výuky. Tato integrace se zatím odehrává na úrovni pilotních projektů (např. projekty KISKu Filozofické fakulty MU Brno či úsilí Státní technické knihovny Praha). Po jejich úspěchu je třeba řešit tento problém systémově pro všechny zájemce ze škol. Snaha podat grant EU na rozšíření klíčových kompetencí v oblasti informační gramotnosti (viz operační programy čerpající z Evropského sociálního fondu) s cílem přebudovat tradiční školní knihovnu na informační centrum (včetně vybavení a zřízení místa knihovníka, který informační výuku převezme) zatím u hodnotitelských komisí naráží na předsudky či nedostatky koncepcí typu „knihovny nejsou vzdělávací zařízení“. Z tohoto důvodu se i nyní bude jednat spíše o pilotní projekty, které jsou však nezbytnou přípravou pro období po změně státní politiky v této sféře.

SPOLUPRÁCE NA NÁRODNÍ ÚROVNI

V níže uvedených případech je podle mého soudu nezbytná spolupráce knihoven na národní úrovni. V předcházejícím textu jsem tuto skutečnost několikrát zmínil a pro přehlednost uvádím souhrnně relevantní kapitoly. Začínám tím nejpodstatnějším, a to jsou podle mého názoru služby knihoven.

Služby

Určité služby, především elektronické, má smysl efektivně provozovat či koordinovat pouze na národní úrovni. Kromě již zavedených aktivit NK ČR (JIB, Souborný katalog ČR, sdílená katalogizace a národní autority, služba Ask your library) a STK (VPK, registr šedé literatury, budované úložiště archivních ročníků Elsevieru) je třeba k vytvoření integrované nabídky další doplnění nových webových služeb. Především potom také doprogramování funkcí umožňujících provázanost mezi knihovními SW (především do Souborného katalogu ČR, ale i do katalogů lokálních) a vytvoření některých chybějících centrálních řešení (např. jednotné rozhraní pro vyhledávání digitalizovaných dokumentů). Provázanost umožní z lokálního katalogu automaticky přecházet na katalogy nadřazené a v případě, že je nalezen dostupný exemplář knihy či článku, také zadat přímo požadavek na meziknihovní službu (ať již MVS či EDD – dle výběru čtenáře). Tyto funkce již vyžadují úpravy přímo Souborného katalogu ČR.

U nových webových služeb je možné rozšíření funkcí nově spuštěného obálkového serveru o sdílení uživatelských hodnocení a možnost komentářů ke knihám (s vazbou na případný národní portál knižních novinek doplněný těmito hodnoceními). Dále pak zprovoznění síťové identifikace čtenáře s propojením na placené on-line služby (v oblasti EDD, ale nejenom v nich) a co nejširší zavedení služby EoD při dodávání skenů celých dokumentů (děl již nechráněných autorským zákonem). Ze strany velkých knihoven se dále jedná o podporu vývoje open source software pro specializovaná knihovní řešení (typu Krameria včetně robustního repozitáře, software pro OCR češtiny 19. století apod.).

Chybějící centrální řešení reprezentuje především jednotné rozhraní pro vyhledávání digitalizovaných dokumentů (v souvislosti s aktuálně vyvíjeným registrem digitalizace). Současně jde o koordinaci aktivit a efektivní sdílení určitých znalostí a řešení, což v praxi znamená pokrytí vybraných oblastí některou z velkých knihoven (např. vytvořením portálu pro podporu dětského čtenářství, interaktivního portálu pro hodnocení knih s možností debaty o knižních novinkách atp.).

Dále by knihovny měly zahrnout svoji nabídku do celorepublikových či celosvětových projektů (integrace vědeckých časopisů a knihovních katalogů a repozitářů do Google Scholar, výsledků digitalizace do řešení typu Google Book Search). Do úvahy připadá i integrace jmenných autorit, regionálních bází a tezaurů do Wikipedie. Ve všech výše uvedených inovacích je nezastupitelná role NK ČR, MZK a ústředních odborných knihoven (STK, KNAV, Knihovna Národního muzea ad.). V záležitostech náležejících veřejným knihovnám pak funkce připadá na velké profesionální knihovny (metropolitní a knihovny statutárních měst – např. KMO v oblasti práce s menšinami).

Propagace

K tomu, aby se o všech zmiňovaných službách dozvěděli nejenom ti, kdo do knihovny pravidelně chodí, ale i nejširší veřejnost, je podle mě nutná propagace na národní úrovni. Jako optimální nástroj se jeví již zavedené akce typu *Týden knihoven* či *Knihovna roku*. V rámci nich by pak bylo možné prezentovat kromě tradičních aktivit knihoven (VŘSČ) i zahájení jedné služby v národním rozsahu (typu Internet ve všech knihovnách zdarma, služba „Ask your library" – v přímém televizním přenosu zodpovězení dotazů čtenářů do 15 minut, zahájení činnosti národního portálu s anotacemi a hodnocením knih očima knihovníků atp.) a také např. již zmíněná celonárodní čtenářská soutěž. K propagaci knihoven na profesionální úrovni je třeba kromě samotného nápadu a zapálených lidí vytvoření speciálního úvazku jenom na tuto činnost v jednom z knihovnických spolků a zastřešení každé takové akce velkou veřejnou knihovnou. Souběžně pak fungování portálu typu *Knihovny.cz*, na kterém by byly v přehledné podobě nabízeny všechny knihovnické služby na národní úrovni.

Konsorcia na nákup EIZ

Tvorba konsorcií je především parketou vysokoškolských a odborných knihoven. Nezastupitelná je role velkých státních knihoven při vytváření konsorcií multioborových zdrojů na národní úrovni (WoK, Elsevier, Springer, Wiley, EBSCO ad.). Na nižší úrovni vznikají konsorcia vedená VŠ nebo jinou odbornou knihovnou (VŠCHT pro Chemical Abstracts, Knihovnou Fyziologického ústavu AV ČR pro produkci Nature Publishing Group). Na národní úrovni se jedná především o trvalou dostupnost archivů, které jsou pak k dispozici pomocí systémů pro elektronické dodávání dokumentů.

Vzdělávání

Pro realizaci většiny níže uvedených aktivit je nezbytné systematicky pojaté profesní vzdělávání knihovníků. Co se rozumí pojmem profesní vzdělávání? Není to vzdělávání akademické – to plní zcela jiné funkce. Ovšem jsou zde možné smysluplné vazby na knihovnické prostředí.

Akademické vzdělávání v pregraduální fázi slouží primárně k základnímu akademickému vzdělání kvalifikovaných knihovníků (základy oboru + v kostce dovednost „vysokoškolsky číst, psát a počítat"). Možné jsou synergie (výuka volitelných předmětů ze strany profesionálních knihovníků, vedení diplomových prací a týmových projektů či sdílení učebních opor), nikoli však suplování jednoho typu vzdělávání druhým. Speciální případ představuje postgraduální studium, které může ve vybraných případech sloužit i k analýze a transferu nejnovějších trendů ze zahraničí do nabídky českých knihoven.

Profesním vzděláváním knihovníků se rozumí ucelené cykly kurzů pokrývající nejpotřebnější dovednosti (tvorba webových stránek a práce s webovými redakčními systémy, vedení projektů, digitalizace, TTT, tvorba uživatelských dotazníků a hodnocení služeb knihoven, práce s dětským čtenářem apod.), probíhající ve stávajících krajských školicích střediscích. Tyto cykly mohou být nastaveny jak na jednotlivé typy specializací (systémový knihovník, rešeršér, specialista na konsorcia), tak na systém certifikací typu CERTIDoc (více na *http://skip.nkp.cz/odbVzdelCERTIDOC.htm*). Mělo by se jednat o kurzy s elektronickými podporami, které je umožní sdílet na národní úrovni a podle potřeby jednotlivých školicích středisek či skupin zájemců je jednotlivě či skupinově aktivizovat.

Závěr

Základ systému veřejných knihoven ve smyslu knihovního zákona je tvořen krajskými systémy veřejných knihoven, za jejichž ustavení a koordinaci nesou odpovědnost krajské knihovny. Nezastupitelnou roli při budování krajských systémů veřejných knihoven mají Národní knihovna ČR a další ústřední specializované knihovny, které v oblastech, kde je to vhodné a účelné, zastřešují (konsorcia na nákup elektronických zdrojů), koordinují a metodicky řídí (oblast katalogizace a dalších odborných činností) či přímo vytvářejí celostátní řešení (SK CASLIN, Česká digitální knihovna, EDD). Základ krajských systémů veřejných knihoven byl položen vládním programem podpory výkonu regionálních funkcí, který úspěšně nastartoval spolupráci krajských a velkých profesionálních knihoven s knihovnami dobrovolnými. Vlastní pojetí systému a jeho náplně záleží na vzájemné domluvě a koncepci v rámci každého kraje. Základním předpokladem jeho úspěšného fungování je pak vymezení standardu služeb profesionálních i neprofesionálních knihoven a jeho důsledná realizace na všech úrovních.

ODKAZY:

1 Koncepce systému veřejných knihoven v kraji Vysočina 2005–2008. Havlíčkův Brod : Krajská knihovna Vysočiny, 2005. 16 s.
2 *CoJeCo*. [online]. [cit. 2006-12-17]. Dostupný z www: <*http://www.cojeco.cz/*>.
3 Matušík, Zdeněk. K novele knihovního zákona. *Ikaros*. [online]. 2005, roč. 9, č. 6 [cit. 2006-12-17]. Dostupný z www: <*http://www.ikaros.cz/node/1975*>. URN-NBN: cz-ik1975. ISSN 1212-5075.
4 Zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). [online]. [cit. 2006-12-17]. Dostupný z www: <*http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257.htm*>.
5 Např. Brožek, Aleš; Otrubová, Alena; Skolková, Linda; Ševčíková, Barbora. Zpráva z konference Knihovny současnosti 2006. *Ikaros*. [online]. 2006, roč. 10, č. 10 [cit. 2006-12-18]. Dostupný z www: <*http://www.ikaros.cz/node/3642*>. URN-NBN:cz-ik3642. ISSN 1212-5075.
6 Více k problematice celokrajského nasazení regionálních automatizovaných knihovních systémů lze najít např. v časopise *Čtenář*, 2006, roč. 58, č. 5, s. 159–161.
7 Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. [online]. [cit. 2006-12-17]. Dostupný z www: <*http://knihovnam.nkp.cz/docs/VerzeMK3.doc*>.

ČTENÁŘ informuje

Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě připravila na březen korespondenční soutěž určenou lidem se zdravotním handicapem.

Akce se zrodila v rámci *Března – měsíce internetu* a lze předpokládat, že bude i nadále úspěšná. Dne **1. března** byly na stránkách knihovny *www.kkvysociny.cz* zveřejněny otázky, na které je možné odpovídat po **celý měsíc**, a to na e-mailovou adresu *handicap@kkvysociny.cz* .

Touto soutěží se snažíme přivést k počítači lidi, kteří sice musí překonávat zdravotní potíže, ale chtějí dát životu najevo, že se nevzdají a že také zvládnou práci s moderní technikou. A ty, kteří se jí možná lehce obávají, chceme přesvědčit, že překonávat bariéry může být někdy i zábavné. Využít k tomu mohou např. speciální software pro zrakově postižené v knihovnách, upravené PC stanice apod.

Vědomostní soutěž složená z patnácti otázek z oblasti literatury a kultury bude probíhat jednokolově. Soutěžící uplatní jak znalost literatury, tak i zdatnost při vyhledávání informací na internetu. Uzávěrka soutěže je **31. března 2009**. Tři nejlepší řešitelé obdrží věcné ceny. Vyhlášení výsledků a vítězů soutěže proběhne **6. dubna 2009**. Těšíme se na bohatou účast!

Kontaktní adresa soutěže je *handicap@kkvysociny.cz* nebo *lacinova@kkvysociny.cz*. **HANA LACINOVÁ**

LETOŠNÍ KNIŽNÍ VELETRH VE ZNAMENÍ EVROPY

SVĚT KNIHY PRAHA
BOOK WORLD PRAGUE
14.–17. 05. 2009

Od 14. do 17. 5. 2009 se pražské Výstaviště stane opět místem setkání čtenářů se spisovateli, ilustrátory, překladateli a vydavateli literatury všech žánrů. Proběhne tu 15. jubilejní mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy Praha, který se navíc koná v období, kdy Česká republika předsedá Radě EU.

V rozhovoru k loňskému veletrhu jste uvedla, že programy 15. ročníku byste chtěli připravit s francouzskými a švédskými kolegy, s partnery z předchozí a následné předsednické země. Do jaké míry se vám podařilo tyto plány uskutečnit?

Plán takové spolupráce se zcela naplnit nepodařil, z počátku dokonce situace vypadala tak, že se Francie poprvé po 14 letech veletrhu vůbec nezúčastní. Díky naší dlouholeté spolupráci s Francouzským institutem v Praze a vstřícnému zájmu našich francouzských kolegů se však podařilo prezentaci francouzské literatury udržet. Inspirovali jsme se rovněž projektem návštěvy spisovatelů ze zemí Evropské unie ve Francii v minulém roce a připravili jsme ústřední program veletrhu s názvem **27 ze 27 / Evropa v literatuře – literatura v Evropě**. Našimi partnery v rámci příprav programu jsou spolupracující země Literature Across Frontiers, literární centra jednotlivých zemí, zahraniční kulturní střediska a velvyslanectví působící v ČR. Literárního festivalu se zúčastní i další autoři ze zemí mimo EU (např. Chorvatsko, Norsko, Rusko, Švýcarsko, Turecko). Dílo některých autorů, kteří na veletrh přijedou, bude čteno v překladech v rámci akce Noc literatury (13. 5.), jež je připravována ve spolupráci s Českým centrem Praha a členy sítě kulturních středisek EUNIC (European Union National Institutes for Culture).

Můžete blíže představit ústřední téma letošního veletrhu a literárního festivalu a upozornit na některé stěžejní pořady určené jak čtenářské, tak i odborné, především knihovnické veřejnosti?

Součástí prezentací evropských autorů budou i debaty a kulaté stoly zabývající se otázkami propagace evropských literatur v rámci Evropy i mimo ni, úrovní povědomí čtenářů o literatuře v jiných zemích Evropy, nových trendů v tvorbě evropských autorů, identity literární Evropy, vývoje literatur střední a východní Evropy po roce 1989. Chceme rovněž požádat spisovatele o názor na úlohu měst v revolučním roce 1989, neboť tuto dobu reflektují ve svém díle. Literární festival Svět knihy dále nabídne pořady věnované tématu *Fantazie a kreativita*, *Literatura a vzdělání*. Jedním z hlavních programů bude rovněž rozsáhlá prezentace ruské literatury.

Knižní veletrh to nejsou jenom stánky plné knih, ale provázejí ho také výstavy, filmová i divadelní představení. Na která se můžeme obzvlášť těšit?

Knižní výstavy představují nedílnou součást doprovodného programu, protože doplňují tematicky nabídku nakladatelských domů. Tradičně připravujeme výstavu Nejkrásnějších českých knih roku 2008, evropský program doplní výstava překladů děl evropských literatur do českého jazyka, chceme představit dílo E. A. Poa u příležitosti jeho významného výročí. Chybět nebude ani výstava ilustrací či soutěžních prací mladých výtvarných umělců. Výběr filmových i divadelních představení je inspirován nejen literární Evropou a tématem *Fantazie a kreativita*, ale upozorní rovněž např. na 200 let od narození N. V. Gogola.

Ničivý požár levého křídla Průmyslového paláce, k němuž došlo v říjnu loňského roku, určitě způsobil celému týmu při přípravách hodně komplikací. Zajímá mě, jaké byly vaše bezprostřední pocity po této události, a kdy jste začala věřit, že se 15. ročník knižního veletrhu podaří v Praze uskutečnit?

Rozhodně jsem se v tu dobu nebála o to, že by se knižní veletrh v Praze nekonal. Jiné místo by se pro něj jistě našlo, přestože by již knihám tolik „neslušelo" jako Průmyslový palác, a celý tým byl připraven udělat pro zdárné konání veletrhu maximum. Nejhorší byl pocit nenahraditelné historické ztráty, který stále ještě přetrvává. Náhradní hala je pro veletrh konstrukčně i svým vybavením vyhovující, ale je samozřejmě dočasným řešením.

Jak na novou situaci reagovali zahraniční, ale především domácí vystavovatelé? Na jaké ploše budou vystavovat a kolik se jich přihlásilo?

Chtěla bych touto cestou poděkovat těm vystavovatelům, kteří naši ztíženou organizační situaci pochopili, podpořili nás a vyšli nám v rámci příprav své prezentace na veletrhu vstříc. Nová hala je totiž o 1000 čtverečních metrů menší a my jsme museli měnit tradiční pozice stánků našich vystavovatelů v levém křídle. Zájem o veletrh je však opět značný a dokazuje, že pro české i zahraniční nakladatele je veletrh Svět knihy důležitý a přínosný. Kromě českých nakladatelství se ho zúčastní rovněž vystavovatelé např. z Anglie, Belgie – Valonska, Francie, Izraele, Lotyšska, Litvy, Malty, Německa, Polska, Portugalska, Rumunska, Ruska, Slovenska, Saudské Arábie, Španělska, Tchaj-wanu. Průmyslový palác má nyní celkovou plochu 9000 metrů čtverečních a my je opět zcela zcela zaplníme.

Dotkne se provizorní řešení Výstaviště návštěvníků veletrhu, a pokud ano, s čím mají počítat?

Nedávno skončil první větší veletrh, který se na Výstavišti po požáru konal – Holiday World. Nezdá se, že by byla jeho organizace i návštěvnost jakkoli ovlivněna náhradním řešením. Naopak, hala působí prostorově čistě, není rozbita sloupy. Předpokládáme velkou návštěvnost s ohledem na atraktivní program, který připravujeme, a věřím, že naši tradiční návštěvníci na Výstaviště za knížkami opět přijdou.

Letošní ročník se vrací k tradičnímu květnovému termínu. Budete se snažit i do budoucna tento termín udržet, nebo je takové konaní vzhledem k širším souvislostem odsouzeno k nezdaru?

Svět knihy se vždy konal v květnu, dubnový termín byl v celé jeho historii nabídnut pouze dvakrát a většinou kolidoval s jinou knižní akcí v zahraničí. Nepovažuji květnový termín za nevhodný, naopak v počátcích veletrhu, kdy byly organizační kroky pořadatele konzultovány s širší odbornou veřejností, byl plně prosazován. Vysloveným nezdarem by byl termín, který by narušoval zavedené kalendárium zahraničních knižních akcí, neboť takovým postupem by Svět knihy ztratil mezinárodní prestiž a stal by se akcí regionálního významu.

Svět knihy Praha 2008

Foto archiv spol. Svět knihy

I když je v současné ekonomické situaci těžké plánovat na mnohem kratší období než je rok, přesto věřím, že o 16. ročníku knižního veletrhu už reálně uvažujete, dokonce bych řekla, že máte jasnou představu o jeho tématu. Hodně se mýlím?

Čestným hostem veletrhu bude Polsko a polští kolegové jsou organizačně velmi schopní, těším se proto na program, který připraví. V roce 2010 bychom se chtěli zaměřit na dětskou literaturu a problematiku podpory čtenářství ve větším měřítku. Naše společnost se stala partnerem evropského projektu EU Read a my bychom chtěli v příštím roce uspořádat mezinárodní konferenci na téma propagace a podpory četby ve světě. Věřím v pozitivní smysl navázání užší spolupráce mezi všemi, komu na šíření významu četby knih a literatury záleží a chtějí pro to něco udělat.

Ptala se **OLGA VAŠKOVÁ**

Hledání cest pro spolupráci veřejných a školních knihoven

V roce 2007 se znovu začala u nás věnovat větší pozornost školním knihovnám. V květnu proběhla pod záštitou Ing. Evy Bartoňové, náměstkyně Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, celostátní konference *Postavení a funkce školní knihovny v dnešní škole*. Byl zde poprvé představen projekt **Centrum pro školní knihovny** (viz *http://www.npkk.cz/csk/)*. Jedná se o virtuální metodickou pomoc školním knihovnám a školním informačním centrům. Na webu Národní pedagogické knihovny Komenského jsou přehledně zveřejněny všechny informace, které potřebuje znát vedení školy, školní knihovník i knihovník veřejné knihovny o provozu a činnosti školních knihoven.

Na konferenci *Knihovny současnosti 2007* v Seči bylo jednání jedné sekce zaměřeno též na činnost školních knihoven. Můj tehdejší příspěvek měl název „Kde je vůle, najde se i cesta" a snažila jsem se v něm hledat cesty další možné a potřebné spolupráce mezi veřejnými a školními knihovnami. Pro ilustraci si zde dovolím ocitovat část svého tehdejšího příspěvku:

Současná škola potřebuje (bude potřebovat) funkční školní knihovnu, aby ji mohla využívat během výuky (podpora čtenářství, informační výchova, projektové vyučování atd.). Zajistí tedy prostor a člověka, který bude mít knihovnu na starosti. Veřejná knihovna v rámci inovace a rozšiřování svých služeb nabídne škole možnost profesionálního zpracování fondu školní knihovny. Při zpracování lze např. do jednotlivých knih po dohodě vkládat informace o knihovnických službách (stačí upoutávka na webové stránky knihovny). Je možné uvažovat i o propojení elektronického katalogu školní knihovny a on-line katalogu veřejné knihovny. A jako nadstavbu je možno pro školu připravit lekce informační gramotnosti. Určitě se najde i řada dalších možností, jak účelně propojit činnost školní a veřejné knihovny, ale to není cílem tohoto příspěvku. Zda se bude jednat o službu placenou a z jakých zdrojů bude financována, záleží na dalších společných jednáních a bude se nejspíše odvíjet od místních podmínek.

Je zapotřebí pochopit, že školní knihovna není konkurencí veřejných knihoven, ale naopak. Svým celodenním působením má daleko větší vliv na vnímání dětí než jednorázová návštěva veřejné knihovny. Pokud opravdu chceme, aby děti četly a dokázaly se orientovat v oceánu informací, tak je zapotřebí začít budovat funkční školní knihovny. Tam se každý den mohou děti učit vnímat knihovnu jako potřebnou instituci, která umí poradit i povzbudit. Právě tady můžeme pomoci vybudovat místo, kde se nejen děti, ale i jejich rodiče a pedagogové seznámí se vším, co jim příslušná veřejná knihovna nabízí.

Uplynul více než rok a já píši tento článek. Považujte prosím následující řádky za snahu o shrnutí, jak se z mého úhlu pohledu situace vyvíjí dál.

Webové stránky projektu Centrum pro školní knihovny fungují a postupně se stávají záchytným bodem nejen pro školní knihovny. I veřejné knihovny zde mají možnost nalézt informace, jak by měla školní knihovna fungovat. Nově je zde volně ke stažení **Příručka pro školní knihovny**. Osmdesátistránková publikace je rozdělena do šesti základních kapitol nazvaných *Školní knihovna* (definice, předpisy, charakteristika, funkce), *Organizace a řízení* (koncepce, plány a hodnocení, marketingová strategie), *Automatizace* (postupy automatizace, finanční prostředky, automatizované knihovní systémy v ČR), *Knihovny na jednotlivých stupních škol*, *Knihovní fond* (druhy dokumentů, profil fondu, doplňování a zpracovávání, katalogy, revize a obsahová prověrka, ochrana) a *Služby*.

Zástupci jednotlivých krajských knihoven si dvakrát vyměnili zkušenosti na společném jednání s cílem zmapovat situaci v jednotlivých krajích. Moravská zemská knihovna má pro knihovníky školních knihoven připraveny akreditované kurzy a problematice se dlouhodobě věnuje. Krajská vědecká knihovna v Liberci zpracovala dva zajímavé projekty – *Učíme děti v knihovně* a *Školní informační centrum*. Zájem

škol byl, ale granty knihovna nezískala, a tak byly projekty uloženy do tzv. zásobníku. Problémem je, že vyhlašovatelé grantů nepovažují knihovny za vzdělávací instituce.

V ostatních krajích se jednalo zejména o mapování situace a nabídku knihovnického vzdělávání. V této oblasti je nutná spolupráce s krajskými centry dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (dříve Krajská pedagogická centra, která byla zrušena v roce 2004). Vzdělávací aktivity určené školním knihovnám (pedagogickým pracovníkům) je zapotřebí akreditovat (*http://www.msmt.cz/vzdelavani*).

Obecně lze konstatovat, že krajské a pověřené knihovny postupně získávají přehled o stavu školních knihoven ve svém regionu. Na požádání poskytují metodickou pomoc, informují školy o webových stránkách Národní pedagogické knihovny (Centrum školních knihoven). Vzhledem k množství práce v rámci regionálních služeb není v krajích větší prostor pro systematičtější práci se školními knihovnami, které většinou nejsou ani registrovány na Ministerstvu kultury ČR. Pozornost bude nadále věnována těm školním knihovnám, které jsou alespoň částečně profesionalizovány a jejichž činnost je pravidelná.

Na závěr ještě jedna citace z mého diskusního příspěvku: *Spolupráce mezi veřejnými knihovnami a školami funguje dobře. Většina aktivit dětských oddělení by bez součinnosti s místní školou byla jen obtížně realizovatelná. Může kromě této spolupráce veřejná knihovna škole nabídnout něco dalšího? Domnívám se, že ano. Můžeme pomoci připravit školám takovou knihovnu, aby ji mohli aktivně využívat ve výuce (naše značka kvality). Jako přidanou hodnotu můžeme dodat i perfektní profesní informace o možnostech využívání naší vlastní knihovny. Zároveň tak cíleně oslovíme nejen žáky, pedagogy a zaměstnance školy, ale i jejich rodiny (v marketingu se tomu říká skupina potenciálních uživatelů našich služeb a podle velikosti škol ve vašem bezprostředním okolí si můžete doplnit příslušné počty oslovených).*

Stále se domnívám, že „vzkříšení" školních knihoven bez podpory veřejných knihoven není realizovatelné. Dobře fungující spolupráce knihovny a školy by do budoucna neměla být jen záležitostí dětských oddělení, ale celého systému knihoven.

BOŽENA BLAŽKOVÁ > bozena.blazkova@svkhk.cz

Proměna středoškolských knihoven na pulzující informační centra

Tento příspěvek se zabývá představením projektu, který se věnuje středoškolským knihovnám a je zaměřen především na zvyšování informační gramotnosti u žáků středních škol. Zároveň upozorňuje na fakt, že dnes již nestačí školní knihovna s několika regály knih. Naopak je potřeba budovat informační centra škol, která jsou zainteresována ve výuce jednotlivých předmětů, jsou nápomocna učitelům a žákům v dnešní informační a znalostní společnosti.

Představení projektu

Projekt s názvem *Proměna středoškolských knihoven na pulzující informační centra* probíhá od 13. září 2008 jako jeden z výstupů magisterského studia na Masarykově univerzitě, v rámci oboru Informačních studií a knihovnictví. Realizován je J. Hošákovou, H. Kočí, Z. Nobilisovou, E. Slavíkovou a L. Vostalovou.

Do všech sfér fungující společnosti pronikly moderní informační a komunikační technologie (ICT), došlo ke značnému nárůstu informačních zdrojů; vstoupili jsme obrovským tempem do období tzv. informační a znalostní společnosti. Zde jsou důležité investice do vzdělání, jehož nedílnou součástí je informační gramotnost čili soubor účinných strategií

umožňující jedinci funkčně se podílet na světě informací. Této skutečnosti se musí přizpůsobit i systém vzdělávání.

Projekt si proto klade za cíl zvýšit informační gramotnost žáků i učitelů středních škol. Dále nabídnout alternativu, prostřednictvím které je možné rozvíjet klíčové kompetence definované ve strategických školsko-politických dokumentech ČR (Strategie celoživotního učení ČR, Rámcové vzdělávací programy – pro gymnázia i střední odborné školy, Národní program rozvoje vzdělávání ČR – Bílá kniha).

Na středních školách v České republice probíhají změny ve vyučovacím procesu, Národní program rozvoje vzdělávání – tzv. Bílá kniha a zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) zavádějí do vzdělávací soustavy nový systém vzdělávacích programů. Jednou z podob jsou rámcové vzdělávací programy (RVP) – podle nich si školy mají do dvou let připravit své vlastní vzdělávací programy (ŠVP), které budou vyhovovat konkrétní škole i požadavkům regionu. Jejich hlavním posláním je změna vlastního procesu výuky, zavedení nových metod výuky – samostatné práce žáků, efektivní práce s informacemi; je vyžadována informační gramotnost. Jde tedy o celkovou modernizaci výuky s cílem zlepšit kvalitu vzdělávání a připravenost žáků na život v 21. století. Pilotní projekty RVP (schválené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2007) jsou ve stadiu dvouletého ověřování a od 1. září 2009 se bude takto učit na středních školách.

Projekt se snaží o **integraci** informační gramotnosti do vzdělávání, do výuky, protože ta není samostatnou částí vzdělávání, je jeho neoddělitelnou součástí (s ohledem na RVP pro gymnázia a RVP pro střední odborné vzdělávání). Cílem je zařadit lekce informační výchovy do **Školních vzdělávacích programů SŠ (ŠVP)**. Chceme přesvědčit žáky a především pedagogy a vedení škol o důležitosti i nutnosti ovládat práci s informacemi. Cílem je naučit uživatele efektivně s informacemi pracovat, především je naučit relevantní informace najít, utřídit, zpracovat a dále využít, což zahrnuje i etické aspekty.

Dále bychom rády rozšířily možnosti „klasické“ výuky o elektronické informační zdroje, čímž chceme dosáhnout inovace učebního procesu. Knihovna/informační centrum je podle nás místem, kde žáci tráví volný čas efektivním způsobem a zároveň zde dochází k posílení studentské komunity. Jedná se o projekt, jehož výstupem bude vytvoření virtuálního znalostního prostředí, jež bude obsahovat:

- návody a příklady, pomocí kterých lze realizovat rámcové i školní vzdělávací programy (propojenost a návaznost mezi jednotlivými vyučovacími předměty);
- návrhy zapojení ICT do výuky;
- odkaz na autorský zákon a bibliografické citace;
- ukázkové vyučovací hodiny ve školní knihovně/informačním centru;
- návrhy projektů, které jsou propojeny se školní výukou v rámci učebních plánů;
- návrhy aktivit pořádaných školní knihovnou/informačním centrem pro volný čas;
- užitečné příklady ze zahraničí: Německo, USA.

Cílová skupina a její charakteristika

Aktuální situace knihoven na středních školách (dále SŠ) je odlišná od situace knihoven veřejných, odborných a univerzitních. Pokud se na SŠ knihovny nacházejí, většinou jde o nevyhovující prostory i knihovní fondy, mají omezený počet počítačové techniky. Personální zabezpečení je řešeno většinou učitelem a jeho činnost se zužuje na půjčování materiálů z vlastních zdrojů v rámci několika málo hodin denně. Výjimečně na SŠ existují knihovny a informační centra, která plně vyhovují požadavkům současného informačního vzdělávání, jako je tomu např. při Obchodní akademii Valašské Meziříčí.

Zvolily jsme cílovou skupinu žáků, učitelů a managementu SŠ, protože si myslíme, že je důležité utvořit kontinuitu všech stupňů vzdělávání: ZŠ–SŠ–VOŠ–VŠ–CŽV. Na vysokých školách je práci s informacemi věnována velká pozornost, ale na školách středních se na ni neklade náležitý důraz, přestože jsou velmi důležitým článkem ve vzdělávacím procesu. Žáci ze středních škol dále pokračují studiem na školách vysokých či vyšších odborných, anebo se již zapojují do pracovního procesu. Informačně gramotní žáci budou připraveni na

systém vysokoškolského studia, měli by být schopni se samostatně rozhodovat, pracovat v týmu, učit se. Ti, kteří nebudou pokračovat ve studiu, v praxi lépe zvládnou úkoly, které na ně současná informační společnost klade, díky flexibilitě budou lépe reagovat na profesní požadavky budoucích zaměstnavatelů. Jsou i lépe připraveni na celoživotní vzdělávání a znatelněji vybaveni tzv. klíčovými kompetencemi, jimiž by měli dospělí lidé v dnešní společnosti disponovat. Jedná se o kompetence vymezené např. ve Strategii CŽU ČR, tedy *„metodologické kompetence – řešení problémů, používání informačních a komunikačních technologií; komunikativní kompetence – cizí jazyky, písemné a ústní vyjadřování; osobnostní kompetence – kritické myšlení, schopnost týmové práce, schopnost učit se, sebeřízení, sebekontrola; environmentální kompetence – schopnost reagovat na výzvy a hrozby, které přicházejí z oblasti životního prostředí a zdraví“* (Strategie celoživotního učení, 2007, s. 51). V Rámcových vzdělávacích programech pro gymnázia i pro střední vzdělávání je definováno a popsáno několik klíčových kompetencí, které by měly být u žáků rozvíjeny. Jedná se o kompetence k učení, k řešení problémů, o komunikativní, sociální a personální, občanskou kompetenci a kompetenci k podnikavosti. Rámcové vzdělávací programy pro střední vzdělávání zahrnují do výčtu ještě kompetence pro pracovní uplatnění, matematické kompetence a kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi. Dané kompetence navazují na předchozí, získané v průběhu základního vzdělávání.

Cílovou skupinu chceme motivovat formou ukázkových hodin, které budou poukazovat na efektivní a smysluplné využití vyučovacích hodin. Žádoucí je propojení teoretických a praktických dovedností nejen v rámci jednoho předmětu, ale propojení znalostí do uceleného „obrazu“ a zpětného využívání v rámci vzdělávacího systému. Po realizaci projektu škola získá větší prestiž, což je určitě hodnota, která se v dnešní době svobodného rozhodování o tom, jakou školu žák navštěvuje, vysoce cení.

Projekt se nesnaží jen poukázat na potřebu rozvoje informační gramotnosti u žáků SŠ, ale na příkladech ilustruje, jak lze kompetence dané RVP ve výuce rozvíjet. Ukazuje, že lze propojit vyučovací předměty i zdánlivě neslučitelné, např. český jazyk a výpočetní techniku. Velkým přínosem je, že nazírá na pedagoga a knihovníka jako na partnery ve vzdělávacím procesu, knihovna je místem vzdělávání. Na praktických příkladech demonstruje, že poznatky a zážitky z aktivit pořádaných knihovnou mimo vyučovací hodiny žáci uplatní v různých předmětech. Příkladem je činnost školního filmového klubu, kdy pedagog nebo knihovník v úvodním slovu a následné diskusi představí daný film v kontextu doby, kulturního, politického, technického vývoje apod.

Průběh realizace projektu od 13. září 2008

Pro projekt jsme si zvolily několik klíčových partnerů, bez nichž by se nám jej dařilo jen stěží realizovat. Partnery tedy oslovujeme především z důvodu naší nedostatečné odbornosti při tvorbě metodiky, z potřeby odpovídajícího zázemí při realizaci ukázkových hodin a seminářů a také z nedostatku finančních prostředků.

Výzkumná sonda u studentů středních škol

V průběhu měsíce října loňského roku jsme provedly výzkum u žáků vybraných středních škol s cílem zjistit určité informace o tamních školních knihovnách.

Výzkum byl proveden formou jednoduchého a krátkého dotazníku, který obsahoval otázky týkající se především poskytovaných služeb knihovny a jejího vnitřního uspořádání, tj. zda byly žákům k dispozici počítače, možnost elektronického vyhledávání dokumentů apod. Požádaly jsme žáky na středních školách (např. v Hradci Králové, Hořicích, Hostinném, Humpolci, Chocni, Chrudimi, Moravské Třebové, Náchodě, Nové Pace, Novém Bydžově, Pardubicích, Poličce, Rychnově nad Kněžnou, Světlé nad Sázavou, Trutnově, Žďáře nad Sázavou) o zodpovězení několika dotazů. Z celkového počtu 50 dotazníků se vrátilo 34. Polovina vzorku (18 studentů) byla ze střední odborné školy, 7 studentů z gymnázia, dále byli dotazováni i studenti obchodní akademie a střední průmyslové školy.

Tabulka 1. Výsledky z výzkumné sondy o poskytovaných službách středoškolských knihoven

POPIS ČINNOSTI	ANO
Výpůjční služby (prezenční a absenční půjčování)	25
Meziknihovní služby v rámci ČR	3
– meziknihovní výpůjční služby	6
– meziknihovní reprografické služby	1
– EDD – elektronické dodávání dokumentů	5
Informační služby	8
– informace o katalozích, bázích, fondech, informačních pramenech	8
– informace bibliografického a faktografického charakteru	3
– konzultační služby	8
Rešeršní služby	2
Propagační služby	7

V tabulce je podrobný přehled o tom, jaké služby školní knihovny daným respondentům poskytují. Většina knihoven zajišťuje výpůjční služby, méně pak již další služby, např. informační, MVS. Na základě zařízení knihovny a služeb, které studentům poskytuje, 9 respondentů považuje svou školní knihovnu za informační centrum. Zároveň je nutné říci, že informační centrum neurčuje jen jeho vybavení, ale také jeho aktivní činnost při škole. Respondenti by také podle uvedených odpovědí uvítali delší otevírací dobu, bezplatný přístup k internetu, zvýšení nabídky knih či meziknihovní výpůjční službu.

Na ukázku uvádíme několik citací z dotazníků, kam mohli žáci napsat i osobní postřehy o knihovně na své škole:

„…knihovna na našem gymnáziu je malá, nachází se zde jen málo materiálů, knihy jsou staré, neobjevují se zde žádné knižní novinky. Není zavedena výpůjční doba, do knihovny se může jen po domluvě s učitelem…“;

„…hrstka knih, většinou povinná četba…“;

„…v kabinetě jsou pouze knihy vztahující se k českému jazyku a dějepisu…, žádné další z jiných oborů, například ekonomiky, tu nejsou, ani žádné novinky…“.

Několik respondentů také sdělilo, že do školní knihovny nechodí, ale raději navštěvují veřejné knihovny v místě bydliště.

Závěrem lze říci, že situace ve středoškolských knihovnách není příznivá z hlediska realizování cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice, ale také z pohledu plnění požadavků vycházejících z programu Lisabonského procesu, který přijala i Česká republika. Samotní žáci by jistě uvítali knihovny/informační centra, kde by se mohli nejenom učit, ale také smysluplně trávit volný čas.

Monitoring v zahraničí

Oslovily jsme naši konzultantku Elišku Moučkovou s prosbou, zda by pro naše účely mohla zmapovat situaci školních knihoven v sousedním Německu. Naše spolupráce stále pokračuje. Dnes máme již k dispozici mnoho materiálů s podnětnými informacemi. Jedná se zejména o údaje, jak v Německu školní knihovny fungují… jsou nejen sbírkami knih, ale slouží jako vzdělávací, poradenská a informační centra. Stávají se kulturními centry škol. Školní knihovna zde posiluje schopnost práce s médii, funguje jako informační centrum, jako místo pro vyučování i trávení volného času. Žáci ji využívají jako prostor, kde si mohou nerušeně číst, či jako místo, kde sdílejí společné zážitky, pracují na domácích úkolech i společných projektech.

Z rešerše vyplývá, že na jedné straně existují samostatné školní knihovny, na straně druhé se často setkáváme s knihovnami, které jsou součástí veřejné zemské či městské knihovny (jedná se tedy o kombinaci veřejné a školní knihovny). První typ knihoven – knihovny samostatné – však přímo spolupracují s dalšími knihovnami. Většina z nich je členem nějakého sdružení či sítě knihoven, což znamená, že i školní knihovny v Německu vždy spolupracují s mnoha dalšími organizacemi. Řada sdružení existuje na úrovni spolkových zemí, např. Sdružení školních knihoven ve spolkové zemi Hesensko (LAG Schulbibliotheken in Hessen e.V. – *http://www.schulbibliotheken.de/*). Tato sdružení mají za cíl rozvoj školních knihoven, podporu četby a zvýšení zájmu o literaturu, podporu informační gramotnosti, realizaci řady projektů, poradenství, vzdělávání a další služby (Bahler, 1999, str. 18–19; Ballenthin, 2004, str. 358–362).

V současné době splňuje cca 10 % školních knihoven představy o moderní knihovně (tzn. knihovna jako informační, komunikační a kulturní centrum). I přesto, že v Německu neexistuje jednotný systém školních knihoven, lze na mnoha internetových portálech nalézt inspirující informace o realizaci podobných projektů. Právě tato zkušenost nám dává naději, že i u nás je možné něco podobného úspěšně realizovat.

Na zahraničních portálech i z jiných zemí jsou také k dispozici zkušenosti různých škol a společenství s realizací metodických postupů, jimiž se informační gramotnost a práce s informacemi u žáků a studentů dá rozvíjet a dále prohlubovat. Proto v současné době studujeme jednotlivé zahraniční portály, standardy informačního vzdělávání a projekty.

Tvorba znalostního prostředí – informační portál

Navázaly jsme spolupráci s programátorem Milanem Pöslem, který podle našich návrhů vytvoří internetové stránky. Spolupráce je již pevně domluvena a my promýšlíme, jak by dané stránky měly vypadat. Samozřejmě se budeme snažit o podobu, která bude co nejvíce splňovat podmínky přátelského prostředí pro uživatele. Tento informační portál bude obsahovat informace nejen o našem projektu, ale především o samotném procesu proměny školní knihovny na informační centrum školy. Milan Pösl je zástupcem ředitele na Střední odborné škole stavební a SOU stavebním v Pardubicích-Rybitví. V rámci rekonstrukce školy by též rádi realizovali přeměnu školní knihovny na moderní informační centrum. Společně jsme diskutovali jednak o technických záležitostech informačního portálu, jednak i o jejich dosavadních zkušenostech.

Monitoring způsobů reklamy

Jednou z forem šíření povědomí o projektu je inzerce. Zpočátku jsme k tomuto účelu vybraly následující média: Učitelské noviny – *www.ucitelskenoviny.cz*, Česká škola – *www.ceskaskola.cz*, Škola on-line – *www.skolaonline.cz*, Moderní vyučování – *www.modernivyucovani.cz*, Týdeník školství – *www.tydenik-skolstvi.cz*. Ovšem po zjištění, kolik finančních prostředků je potřeba na inzerci v daných tiskovinách i na jejich webových stránkách, jsme od tohoto záměru upustily. Rozhodly jsme, že se budeme snažit o informování konkrétních ředitelů středních škol, a to formou pozvánky na plánovaný seminář (viz níže).

Žádost o grant

K financování některých aktivit, např. webové stránky (doména, zřizovatel, programátor), inzerce v pedagogickém tisku, zhotovení propagačních tiskovin, pronájem prostoru pro seminář, pohoštění účastníků semináře, registrační poplatky na různých vzdělávacích akcích, kancelářské potřeby…, bychom chtěly získat finanční prostředky formou grantu. O možnosti, jak náš projekt financovat, jednáme s Mgr. Janou Nejezchlebovou, která působí v rámci Centra školních knihoven a zároveň i v oddělení knihovnictví v Moravské zemské knihovně v Brně. Daná problematika ji velice zajímá a je ochotná s námi na projektu spolupracovat. V současné době tedy probíhá konzultace týkající se grantového řízení. O spolupráci jsme požádaly také PhDr. Petra Škyříka, vedoucího Kabinetu informačních studií a knihovnictví v Brně.

Spolupráce s pedagogy na vedení ukázkových hodin

Již jsme také navázaly kontakt s Obchodní akademií Valašské Meziříčí a tamní vyučující (PhDr. Milenou Medkovou), kde v současné době již propojenost mezi vyučováním a informačním centrem školy existuje. Informační výchovu zde mají implementovánu do tematických plánů školy.

Po dohodě s vedením SPŠE a VOŠ Pardubice jsme se rozhodly ukázkové hodiny a tvorbu nového ŠVP pro střední odborné vzdělávání zrealizovat právě tam. Máme již domluvenou spolupráci s několika tamními pedagogy, zároveň jsme o projektu informovaly a vše konzultovaly s ředitelem školy, který je jeho realizaci na dané škole nakloněn. Nejdříve jsme vymezily předměty, kde bychom chtěly uplatnit nové metody ve výuce, i když jsme si vědomy, že by měly být uplatňovány v rámci celé školy, tzn. ve všech předmětech. Zatím jsme však „výběr“ zúžily především na český jazyk a výpočetní techniku. Jedním a možná i určujícím faktorem byla ochota vyučujících těchto předmětů spolupracovat a na projektu se podílet.

Ukázkové hodiny budou probíhat v knihovně/informačním centru SPŠE a VOŠ Pardubice z důvodu přístupu k různým informačním zdrojům včetně IT. Vyučovací hodinu vede pedagog, knihovník je mu nápomocen. Pedagog žákům nastíní průběh hodiny, seznámí je s tématem, látkou, která bude probírána. Hodina je doplněna o audio ukázku, která je čerpána z databáze Českého rozhlasu nebo z vlastních zdrojů (týká se českého jazyka). Knihovník pomáhá žákům při orientaci v informačních zdrojích, žáci využívají poznatků z informační výchovy. Je kladen důraz na samostatnou práci, na výběr pramenů i na práci v týmech. Výstupem jsou informace, které si žák sám vyhledá, zhodnotí a prezentuje v referátech, projektech apod. Je hodnocena relevantnost informací, citační etika.

Tato **forma výuky klade větší nároky na učitele**, na druhou stranu si žáci informací více „cení" a jsou pro ně lépe zapamatovatelné.

Spolupráce s pedagogy na tvorbě ŠVP pro SŠ

Vycházíme z předpokladu uváděného ve Strategii CŽU ČR, že „*zásadní brzdou změn výuky je také nedostatečné vzdělání pedagogů. Vzhledem k tomu je pro úspěch kurikulární reformy zásadní vzdělávat učitele v inovativních pedagogických přístupech, které jsou založeny především na činnostním, kooperativním a projektovém učení a na propojování informací se životními zkušenostmi žáka. K realizaci takové výuky, která rozvíjí dovednosti a kompetence žáků, by měli učitelé mít možnost sdílet příklady dobré praxe, získávat metodickou podporu a další podpůrné služby, aby se mohli více věnovat výuce*." (Strategie celoživotního učení ČR, 2007, s. 52) Proto je nutné zaměřit se v našem projektu především na oslovení managementu SŠ a středoškolských učitelů. To jsou lidé, kteří o způsobech výuky a o podobě nově vznikajících ŠVP na dané škole rozhodují. Je naším úkolem tyto lidi přesvědčit a nabídnout jim vhodnou spolupráci se začleněním rozvoje informační gramotnosti do ŠVP.

S ohledem na to, že zatím neexistuje ve školsko-politických dokumentech ČR definice takové informační gramotnosti, jakou ji chápeme my informační pracovníci, bude se náplň informačního vzdělávání opírat především o její pojetí v RVP pro gymnázia. I přesto, že je v tomto dokumentu (podle nás nešťastně) zvolena definice vymezující především dovednosti a znalosti k využití ICT; chybí samotná definice obsahu práce s informacemi. „*Oblast Informatika a ICT na gymnáziu prohlubuje u žáka schopnost tvůrčím způsobem využívat informační a komunikační technologie, informační zdroje a možnosti aplikačního programového vybavení s cílem dosáhnout lepší orientace v narůstajícím množství informací při respektování právních a etických zásad používání prostředků ICT. Žák je veden ke schopnosti aplikovat výpočetní techniku s využitím pokročilejších funkcí k efektivnímu zpracování informací a přispět tak ke transformaci dosažených poznatků v systematicky uspořádané vědomosti.*" (Balada, 2007, s. 62)

Příprava spolupráce s pedagogy je již pevně dohodnuta a probíhá. Jde o pedagogy střední školy – Mgr. Lea Provazníková, Mgr. Andrea Pospíšilová a Ing. Zdeněk Cach (ze SPŠE a VOŠ Pardubice) ve spolupráci s Mgr. Petrou Šedinovou a PhDr. Milenou Medkovou. Oslovily jsme Mgr. Petru Šedinovou, která je nejen vedoucí knihovny na Pedagogické fakultě MU, ale především ji tematika informačního vzdělávání a informační gramotnosti zajímá a aktivně se jí věnuje.

Chceme, aby se práce s informacemi stala nedílnou a samozřejmou součástí způsobu výuky každého předmětu. Nechceme vytvářet oddělené hodiny informační výchovy, ale lekce nenásilně zakomponované do vyučování.

Seminář

Je samozřejmě nutné informovat a jednat i s vedením škol. Proto je na začátek měsíce května roku 2009 naplánován seminář pro ředitele a zástupce středních škol. Účastníky blíže seznámíme s projektem a dosavadními zkušenostmi s jeho zaváděním do praxe, včetně jedné až dvou ukázkových hodin.

Kromě vedení škol chceme pozvat také odborníky z Centra pro školní knihovny a z Kabinetu informačních studií a knihovnictví FF MU Brno. Seminář bude probíhat v prostorách s kapacitou 26 míst a odpovídajícím technickým vybavením na SPŠE a VOŠ Pardubice, která sídlí v ulici Karla IV. č. 13. V případě velkého zájmu bychom uspořádaly seminář dvakrát.

Závěr

Naším cílem je, aby si představitelé managementu nekladli otázku, zda na škole zřídit knihovnu nebo informační centrum, ale aby pro ně byla aktuální otázka, jakou knihovnu či informační centrum zřídit a s jakým personálním obsazením. Chtěly bychom:

- proměnu nefunkční knihovny na informační zázemí školy;
- aby si učitelé a žáci uvědomili, že knihovna může pomoci se studiem a výukou;
- začlenit lekce informační výchovy do tematických plánů;
- zvýšení informační gramotnosti a v rámci RVP a především ŠVP ji integrovat do výuky;
- prokázat, že činnost knihovny je pro cílovou skupinu přínosem.

Projekt je inovativní v tom, že klade důraz na propojení výuky se službami knihovny a zdůrazňuje potřebu a opodstatněnost informační výchovy a informační gramotnosti. Počítá s knihovnou jako s nedílnou součástí informačního systému škol, který umožňuje a usnadňuje komunikaci uvnitř školy a s veřejností, napomáhá marketingu škol. Projekt poukazuje na informaci jako na hodnotu, která je a nadále bude ve společnosti ceněna.

Manifest UNESCO a IFLA o školních knihovnách uvádí, že „*školní knihovny poskytují informace a myšlenky, které jsou základem úspěšného fungování v dnešní informační a znalostní společnosti. Školní knihovny vybavují studenty celoživotními dovednostmi učení a rozvíjejí představivost, která jim umožňuje žít jako zodpovědní občané.*" Proto vnímáme školní knihovnu jako neopomenutelné místo pro rozvoj vzdělávání žáků a studentů.

HANA KOČÍ > hanka.koci@gmail.com

LITERATURA:

1 BAHLER, J. *Grundlagen für Schulbibliotheken / Schulmediotheken*. Materialien zur Schulbibliothek. Berlin: Deutsches Bibliotheksinstitut, Beratungsstelle für Schulbibliotheken, 1999. 60 s. ISBN 3-87068-618-9.

2 BALADA, J. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*: RVP G. Praha: VÚP, 2007. 100 s. ISBN 978-80-87000-11-3.

3 BALLENTHIN, A. Schulbibliothek. Bedeutung noch immer nicht erkannt. Der Einfluss von Schulbibliotheken auf die Leistung von Schülern. *BuB-Journal. Forum Bibliothek und Information*; Medien, Kommunikation, Kultur; Fachzeitschrift des BIB, Berufsverband Information Bibliothek e.V. Bad Honnef: Bock + Herchen, 2004, roč, 56, č. 5, s. 358-362. ISSN 0340-0301.

4 JONÁK, Z., ČUMPLOVÁ, L., BRACHTLOVÁ, J. *Vytváření informačního zázemí školy*. 1. vyd. Praha: Sdružení MAC, spol. s r.o., 2002. ISBN 80-86015-89-0.

5 Manifest o školních knihovnách. [online]. [cit. 2008-11-01]. Dostupné z URL <*http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/Manifest_sk.htm*>.

6 *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. 89 s. ISBN 978-80-254-2218-2.

ČTENÁŘ zve na výstavu

Když je čtení barevné – Parade/Panorama

40 ilustrátorů dětských knih z Valonska – Bruselu

Termín: 11. 2.–3. 5. 2009
Místo konání: Lidická galerie

Výstava vznikla v roce 2007 při příležitosti pocty Francouzskému společenství Belgie na Veletrhu knih pro mládež v Boloni. Porota vybrala 40 ilustrátorů, jejichž díla byla publikovaná v letech 1950 až 2007 a výběr z jejich tvorby přibližuje část *Panorama*.
Oddíl *Parade* představuje obrazy 15 z těchto ilustrátorů, jež evokují karnevalovou tradici.
Další informace o výstavě viz *http://www.lidice-memorial.cz/*.

ROZÁLIA CENIGOVÁ > rozalia.cenigova@spgk.sk

PRÁCE ŠKOLNÍCH KNIHOVEN VE SLOVENSKÉ REPUBLICE

Slovenské školní knihovny v posledních letech výrazně oživily svou činnost. Oporu pro to našly nejen v nových právních předpisech, které schválilo Ministerstvo školství SR, ale i v jeho grantovém programu „Elektronizace a revitalizace školních knihoven". Také metodické centrum pro školní knihovny Slovenské pedagogické knihovny přispělo svými aktivitami k iniciativě školních knihovníků.

PRÁVNÍ PŘEDPISY PLATNÉ PRO SÍŤ ŠKOLNÍCH KNIHOVEN

Postavení a úkoly školních knihoven v SR, jejich zřizování, poskytování knihovnicko-informačních služeb, financování atd., upravuje **zákon č. 183/2000 Sb., o knihovnách, o doplnění zákona Slovenské národní rady č. 27/1987 Sb., o státní památkové péči a o změně a doplnění zákona č. 68/1997 Sb., o Matici slovenské ve znění pozdějších předpisů** (knihovní zákon).

Tento zákon přesně vymezuje postavení školní knihovny jako součásti základní nebo střední školy. V § 10 uvádí, že *„školní knihovna slouží informačnímu a dokumentačnímu zajištění výchovně-vzdělávací činnosti a výchovně-vzdělávacího procesu"* a vyjmenovává základní úkoly školní knihovny. Jako příklad mohu uvést, že školní knihovna *„utváří knihovní fond, který využívá pro přípravu, řízení a uskutečňování výchovně-vzdělávacího procesu, poskytuje knihovnicko-informační služby především žákům, učitelům a jiným zaměstnancům školy; pomáhá při individuální přípravě na vyučování, podporuje celoživotní vzdělávání a sebevzdělávání žáků, učitelů a odborných zaměstnanců; připravuje pomůcky a programy pro informační výchovu v jednotlivých informačních předmětech; poskytuje metodickou pomoc pedagogům při informační výchově v jednotlivých předmětech..."*.

Dalším důležitým právním dokumentem, který napomáhá školním knihovnám v jejich proměně z klasické školní knihovny na odborné, studijní, informační, internetové a čtenářské centrum, je **směrnice Ministerstva školství Slovenské republiky č. 8/2006-R z 20. dubna 2006 o činnosti školních knihoven.** Tato směrnice upravuje podrobnosti o zřizování, slučování, rušení, činnosti a provozu školních knihoven. V ní jsou definovány i kompetence Slovenské pedagogické knihovny v oblasti metodického řízení školních knihoven.

Slučování školních a obecních knihoven upravuje **vyhláška Ministerstva kultury č. MK-1790/2004 o slučování školních a obecních knihoven.**

Doporučení pro činnost školních knihoven obsahuje metodický materiál **Model školní knihovny**, který byl schválen Ministerstvem školství Slovenské republiky v roce 2004. Zabezpečení školních knihoven v oblasti doplňování knihovního fondu, prostorového, technického a technologického zařízení, a to na úrovni klasické, elektronické a digitální školní knihovny, řeší **Koncepce zařízení školní knihovny.** Tento materiál vypracovala Slovenská pedagogická knihovna ve spolupráci se Státním pedagogickým ústavem v roce 2007.

ROZVOJOVÉ PROJEKTY ŠKOLNÍCH KNIHOVEN

Ministerstvo školství Slovenské republiky poprvé v roce 2006 vyhlásilo grantový program **Elektronizace a revitalizace školních knihoven**, který byl určen zřizovatelům základních a středních škol. V okruhu podpory tohoto grantového programu byly aktivity zaměřené na:

- elektronizaci vnitřních knihovních procesů, kooperaci a výměnu informací s jinými knihovnami,
- aplikaci informačních a komunikačních technologií,
- rozšíření a zkvalitnění knihovnicko-informačních služeb žákům, pedagogům, nepedagogickým zaměstnancům školy, případně členům místní komunity,
- oživení akviziční činnosti,
- zvyšování čtenářské kultury žáků.

Do pilotního projektu se zapojilo 259 zřizovatelů základních a středních škol, kteří měli připraveny své rozvojové projekty zaměřené na elektronizaci a revitalizaci školních knihoven. V rámci elektronizace řešili hlavně výběr knihovnicko-informačního systému s on-line katalogem a připojení školní knihovny na internet školy. V rámci revitalizace se zaměřili především na žánrově-tematické doplnění knihovního fondu, navrhovali aktivity rozvíjející čtenářskou gramotnost a plánovali hodiny informační výchovy ve vyučování jednotlivých předmětů v prostorách školní knihovny. Jejich cílem bylo vedle rozšíření a zkvalitnění knihovnicko-informačních služeb zlepšit přístup ke knihovním fondům prostřednictvím on-line katalogů, umožnit uživatelům využití plných textů prostřednictvím počítačových sítí, dále zredukovat rutinní práci školních knihovníků, aby získali čas na interakci s uživateli, na aktivity rozvíjející čtenářskou gramotnost a realizaci informační výchovy.

O snaze školních knihoven dosáhnout zmíněné cíle svědčí i kvantitativní ukazatele. V letech 2006 až 2008 předložilo rozvojové projekty až **1209 zřizovatelů** základních a středních škol. Z toho **469 školních knihoven bylo podpořeno částkou 45 milionů slovenských korun.**

AUTOMATIZOVANÉ SYSTÉMY PRO ŠKOLNÍ KNIHOVNY

Důkazem úsilí školních knihoven co nejlépe uskutečnit vlastní elektronizaci je i jejich účast na prezentacích automatizovaných knihovnicko-informačních systémů, které dvakrát v roce organizuje metodické centrum pro školní knihovny Slovenské pedagogické knihovny. Na těchto prezentacích distributoři jednotlivých automatizovaných systémů především seznamují školní knihovníky s historií svého systému, předvádějí jeho jednotlivé moduly (například modul akvizice, katalogizace a výpůjček, elektronický katalog), informují o základních technických a komunikačních prostředcích potřebných na zajištění provozu systému, podávají reference o jeho instalaci a předkládají ceníky.

Je prokázáno, že téměř všichni účastníci z řad školních knihovníků zhodnotili informace z těchto prezentací při přípravě svých rozvojových projektů a následně získali podporu v rámci zmíněného grantového programu *Elektronizace a revitalizace školních knihoven.*

Pro zajímavost je vhodné uvést, že školní knihovny si nejvíce vybírají automatizovaný knihovnicko-informační systém Clavius (víc než 200 implementací), následně Knihovnicko-informační systém pro malé a střední knihovny a jen několik si vybralo systém Proflib.

SOUTĚŽ O NEJZAJÍMAVĚJŠÍ AKCI K MEZINÁRODNÍMU DNI ŠKOLNÍCH KNIHOVEN

Od roku 2005, kdy Slovenská pedagogická knihovna poprvé vyhlásila **Soutěž o nejzajímavější akci školní knihovny k Mezinárodnímu dni školních knihoven**, se tato soutěž těší velké oblibě. Mají z ní radost jak školní knihovníci, tak i samotní žáci. Důkazem tohoto tvrzení je narůstající zájem školních knihoven o účast v soutěži. Zatímco se v roce 2005 do ní přihlásilo 143 školních knihoven, v roce 2008 jich soutěžilo až 343.

Osobní záštitu nad soutěží každý rok přebírá ministr školství Slovenské republiky, který vítězům věnuje finanční prostředky na nákup knih do svých školních knihoven podle vlastního výběru. Doposud bylo **z 957 soutěžících** školních knihoven podpořeno **27 vítězných**, částkou **402 000 Sk.**

Cílem soutěže je zábavnými formami práce s knihou podpořit dobrý a trvalý vztah žáků ke knize, školní knihovně, ke čtení a poznávání nového.

Školní knihovny v rámci soutěžních akcí, jejichž téma se každý rok mění (například *Objevování dobrodružství, 2005; Čtení. Poznávání. Konání, 2006; Vzdělávání podporováno školní knihovnou, 2007; Čtenářská gramotnost a vzdělávání ve vaší školní knihovně, 2008),* připravily hlavně literární a vědomostní kvizy, hudebně-dramatická pásma, čtenářské maratony, prezentace vlastní tvorby žáků, dramatizace pohádek, výrobu leporel z obrázků nejoblíbenějších knih, literární relace do školních rozhlasů, pohádkové karnevaly, živé komiksy na zábavní texty. Mnohé školní knihovny zorganizovaly besedy nejen se slovenskými spisovateli, ale

i s německými, maďarskými či dokonce s rumunskými básníky. Každý rok několik školních knihoven připravilo den otevřených dveří, na který pozvalo rodiče a prarodiče svých žáků, také další členy místních komunit. Mezi mimořádně potěšující akce patřily ty, na nichž žáci druhého stupně četli pohádky mladším žákům nebo dětem z mateřských škol. Doplňkem těchto akcí byly výstavky a burzy knih.

Zvlášť je třeba vyzvednout i propagaci těchto akcí samotnými školními knihovníky. Na propagaci ve velké míře využívali nástěnky, školní časopisy, pozvánky, webové stránky škol a obcí a ojediněle i obecní rozhlas. Mnozí školní knihovníci pozvali na akci i zástupce regionálních tištěných a celoslovenských elektronických médií s cílem seznámit širokou veřejnost s prací školních knihoven.

DVA ROČNÍKY MEZINÁRODNÍ KONFERENCE

Velkou pozornost mezi školními knihovnami vzbudila **mezinárodní konference *Školní knihovny jako informační a kulturní centra škol.*** Obou ročníků (2007, 2008) se zúčastnilo víc než sto školních knihovníků z celého Slovenska, jakož i další zástupci pedagogické a knihovnické veřejnosti ze Slovenské i České republiky. Na jedné straně konference pomáhá školním knihovníkům charakterizovat specifika a úskalí činnosti školních knihoven, navázat nové pracovní kontakty, na druhé straně i předávat si zkušenosti a vzájemně se obohatit o nové informace. Stalo se už tradicí, že na konferencích školní knihovníci prezentují proměnu svých klasických školních knihoven na multimediální centra, čehož dosáhli především pomocí finanční podpory nadačních a grantových fondů.

Závěrem je možno konstatovat, že školní knihovny za poslední tři roky udělaly nejen velký kvantitativní posun v technickém a technologickém vybavení, ale i kvalitativní v poskytování knihovnicko-informačních služeb a v realizování vzdělávacích a kulturně-společenských akcí. Angažování se mnoha školních knihovníků na modernizaci svých knihoven a zkvalitnění jejich činnosti se stalo podnětem pro další knihovníky ve školních knihovnách.

(Přednáška byla prezentovaná na konferenci Informační gramotnost – vědomosti a dovednosti pro život, Moravská zemská knihovna, Brno, 25. 11. 2008.)

Ze slovenštiny přeložila **OLGA VAŠKOVÁ**

Opět dobrodružná **a výjimečná NOC**

Pohádková Noc s Andersenem už podeváté pozve děti v pátek 3. dubna 2009 do knihoven, škol, informačních center, školních družin, občanských sdružení, nemocnic, zavítá všude tam, kde nápaditi rodiče, učitelé, ale hlavně knihovnice a knihovníci věnují dětem svůj volný čas. Připraví pro ně neobyčejná dobrodružství, postarají se o ně po celou dlouhou noc, společně otevřou stránky dětských knih a zavedou je do prostor, kam se v noci obvykle nedostanou.

Každoročně zjišťujeme, že je velice těžké vymyslet o Noci s Andersenem něco originálního – máme pocit, že všechno už bylo řečeno... Ale i to letošní pohádkové dobrodružství bude něčím výjimečné. Organizátor akce k podpoře dětského čtenářství – Klub dětských knihoven SKIP – tak každoročně připomíná Mezinárodní den dětské knihy a zároveň doporučuje některá z kulturních výročí, která mohou motivovat celonoční program. Letos slavíme výročí Ondřeje Sekory, Františka Nepila, Františka Kožíka... a tak už víme, že např. ve Svitavách chystají *Nepilovy Naschválníčky*, ve Valašském Meziříčí, stejně jako ve Štětí či havířovské pobočce *J. Seiferta* a v radě dalších knihoven bude *noc s Ondřejem Sekorou*. Ve slovenské Čadci *„Noc s Andersonom bude nadväzovať na celoslovenské podujatie Dni detskej knihy, náš región navštívi veľa detských spisovateľov a ilustrátorov“*, v Bratislavě se těší na detektivní téma *„navštívia nás kukláci, pátrači, detektívi“*... Nápadů je víc než dost, však elektronická konference Andersen dokládá, že se na noční dobrodružství v knihovnách odpovědně připravují.

I letos se mohou malí i velcí těšit na speciálně pro tuto příležitost vydané pohlednice, tentokrát s obrázkem Renáty Fučíkové a textem Renaty Štulcové, která napsala knihu – rytířský mystický příběh o králi Ječmínkovi. Děti s ním prožijí jeho osud od narození do osmnácti let, kdy se stane tím věčným vládcem Moravy (jedná se o středověk, 1222 až 1241). Kniha vypráví o rytířích, tajemných hradech, templářích, ale i duchovním světě. Je to příběh smutný i veselý, nechybí v něm ani láska. Objeví se zde i fiktivní kronika, kterou psal Konstantin a po něm Gorazd, a Ječmínek se v příběhu jmenuje Mojmír. *„Víte, já jsem přesvědčená, že Mojmírek si žije vlastním životem – a že je to velké téma. Příběh dětí ze středověké vesnice, navíc dobrodružný cestopis s celou řadou mystérií a velkých poselství – myslím, že u nás něco takového dlouho nebylo...“* píše Renáta Fučíková. Kniha ještě nevyšla, ale autorka jednu z kapitol upravila a poputuje elektronicky na všechna spací místa ke společné noční četbě. A na četbu naváže také společná noční soutěž, inspirovaná hlaholicí. Děti budou luštit tajné písmo na portálu Alík, soutěž připravuje i Čtisibrýl Ušatý z Národní knihovny, do půlnoci bude probíhat hlasování v anketě SUK Čteme všichni, po půlnoci nás čeká jiné, dnes ještě tajné, hlasování v Knize mého srdce... Chystá se toho opravdu mnoho.

Věříme, že děti svou přítomností opět potěší všichni, kdo mají rádi knížky, čtení, dobrodružství a že ony samy budou mít znovu příležitost zjistit, co se děje v noci v knihovně, ale hlavně vyslechnout pohádky, na které mají máma s tátou stále méně času...

V loňském roce strávilo Noc s Andersenem 27 109 účastníků z Čech, Moravy, Slovenska, Slovinska i Polska. Posledním zaregistrovaným 664. místem byla Toužim na Karlovarsku. Napsali, že strávili krásnou noc plnou pohádek a taky strašidel. Byla vloni první, ale určitě letos bude znovu!!! *„P. S.: Dneska jsme od vás dostali spoustu krásných dárečků, těší nás, že s námi někde počítají... Nebylo to nic světoborného, nepřijela televize ani novináři či celebrity, a přesto si troufám tvrdit, že aspoň kousíček čtenářského zážitku v dětech zůstane. Příští rok do toho určitě půjdem znovu!“* A za všechny ještě školní knihovna v Českém Krumlově: *„Děkujeme za skvělý nápad! To by bylo, abychom děti nenaučili číst a mít rádi knížky! Čtení nazdar!“*

Více informací i s registračním formulářem a hudební znělkou najdete na webové stránce *http://www.knihovnabbb.cz/cz/noc_s_andersenem.*

Na shledanou 3. dubna 2009!!!

MIRKA ČÁPOVÁ – HANA HANÁČKOVÁ

DOKSY

ZŠ KUNOVICE ČERVENÁ CESTA

UHERSKÉ HRADIŠTĚ

UHERSKÉ HRADIŠTĚ

ÚPICE

Foto Petr Podrázký

Foto archiv Noc s Andersenem

Foto archiv Noc s Andersenem

Foto archiv Noc s Andersenem

Foto Jana Šimková

Stav domácích webových stránek veřejných knihoven na konci roku 2008

Deset let po sobě jsem konec roku trávil u počítače, abych mohl čtenáře tohoto knihovnického periodika informovat o úrovni webových stránek českých a moravských veřejných knihoven. V prosinci 1998 mi na tuto činnost stačily dny mezi druhým svátkem vánočním a Silvestrem, protože jsem hodnotil 55 stránek knihoven (v tabulce ve druhém čísle Čtenáře z r. 1999 jsem uvedl adresy 57 knihoven, ale dvě nebyly v té době funkční). V roce 2007 jsem musel začít již 1. prosince a denně prohlédnout 30 až 35 stránek. Když jsem pak začátkem ledna 2008 sepisoval poznatky, odhadoval jsem, že takové hodnocení je z časových důvodů poslední. V roce 2007 byl totiž nárůst mimořádně velký, přibylo dalších více než 400 stránek. To ostatně dokumentuje následující tabulka.

Rok	Počet prohlédnutých webů	Počet knihoven	SVK (KK)	OK	MěK	MK	pobočky
1998	55	55	4	16	34	1	0
1999	102	102	9	22	68	1	2
2000	157	157	9	23	116	7	2
2001	225	220	9	23	166	19	3
2002	308	295	14	22	214	42	3
2003	396	381	14	0	283	81	3
2004	457	443	14	0	320	107	2
2005	546	520	14	0	345	158	3
2006	683	641	14	0	391	231	5
2007	1084	995	14	0	402	573	6

Poznámka: V roce 1998 jsem nehodnotil stránky pěti státních vědeckých knihoven, přestože už své stránky měly, ale patřily mezi tzv. „čisté" vědecké knihovny. Od roku 1999 bylo uváděno i jejich vyhodnocení.

K velkému nárůstu stránek došlo v roce 2007 díky *šabloně webu pro malé knihovny*[1]. Pomocí ní vytvořilo své webové stránky takřka 200 knihoven a aplikaci www stránky z balíku knihovnických a bibliografických služeb nazvaného *Biblioset*[2] využilo téměř 40 knihoven. Další desítky knihoven umístily údaje o knihovně na weby svých zřizovatelů nebo si dokonce pořídily svůj webový server a začaly na něm stránky provozovat. Kromě toho jsem musel prohlédnout dosavadní stránky a porovnat je s jejich podobou z konce roku 2006 pomocí služby Internet Archive[3]. Nakonec jsem staré i nově vzniklé stránky obodoval podle osmi kriterií. Výsledkem cca 150 hodin práce byla rozsáhlá tabulka s 1084 adresami. V papírové verzi *Čtenáře* by zabrala příliš mnoho místa, a tak se podobně jako v roce 2007 objevila v jeho elektronické verzi.

Na konci roku 2007 mělo již o 160 knihoven více (tedy 360) objednanou šablonu webu pro malé knihovny a o aplikaci Bibliosetu zažádalo téměř dalších 210 knihoven (tedy 250). Uvědomoval jsem si, že kdyby se všem z nich do konce roku 2008 podařilo vystavit na internetu své stránky, přibylo by dalších 370 webových stránek (a 240 stránek vzniklo již v roce 2007). To by však nemusel být konečný počet, protože další knihovny si mohly šablonu nebo Biblioset objednat v roce 2008 a stránky v témže roce ještě dokončit. Celkový počet knihovních stránek by se tudíž mohl přiblížit až k číslu 1500. Vyhodnotit takový počet během prosince už nemůže být v silách jednoho člověka, pokud nechce riskovat, že rodina s ním v lepším případě přestane mluvit, v horším případě ho donutí, aby se od ní odstěhoval.

Vánoční svátky roku 2008 jsem tedy oslavil v kruhu rodiny a hodnocení stránek jsem se nevěnoval. To, že jsem se k této problematice vrátil, lze přičíst snaze vyhovět přání redakce *Čtenáře*. Ta se na mne obrátila začátkem ledna 2009, abych podal vysvětlení pro ty, kteří si zvykli číst v únorovém čísle o webech knihoven a letos můj tradiční článek nenašli.

I bez detailního průzkumu lze prohlásit, že během roku 2008 přibylo několik set nových webových stránek. Aplikaci Bibliosetu si totiž zaregistrovalo již 331 knihoven, tedy dalších více než 80 oproti poslednímu číslu. Mnohé z nich tvorbu stránek ještě nedokončily nebo na stránkách uvedly pouze základní údaje o knihovně jako adresu, výpůjční dobu a ceník, takže bych je v tabulce neuvedl. Mou snahou totiž vždy bylo, aby v hodnotící tabulce byly weby jen těch knihoven, které kromě adresy, výpůjční doby a ceníku vystavily také knihovní řád nebo konkrétní údaje o fondu či historii knihovny.

Během lednového víkendu jsem si prohlédl všechny údaje uvedené na *http://www.knihovna.info/?nazev=&Hledat=Hledat&akce=hledat_knihovnu* a usoudil jsem, že k necelé čtyřicítce webů užívající Biblioset a hodnocené v prosinci 2007 lze přiřadit weby dalších 126 knihoven. Zdá se, že se o to nejvíce zasloužily metodické pracovnice z litoměřické knihovny, protože ze 126 knihoven jich 73 leží na Litoměřicku. Potěšilo mě, že obsah některých stránek byl atraktivní, šest knihovnic na nich uvedlo své oblíbené recepty, travčická knihovna netradičně nazvala jednu z rubrik „Naši senioři", druhou pak „MŠ opět v knihovně". Přijatelné byly i weby ze Žďárska nad Sázavou (17 místních knihoven), z Frýdecko-Místecka (14 místních knihoven) a Přerovska (6 místních knihoven). Do hodnotících tabulek by se mohly zařadit i tři místní knihovny z Karvinska a tři městské knihovny z Karlovarska (mezi kvalitnější lze zařadit stránky MěK Nejdek), po dvou knihovnách z Kroměřížska, po jedné knihovně z Bruntálska, Chebska, Lounska, Novojičínska, Ostravska, okolí Prahy, Vyškovska a Znojemska.

Ačkoliv šablona webu pro malé knihovny nabízí oproti devíti variantám stránek Bibliosetu pouze jednu podobu stránek, snad lepší propagací královéhradeckých knihovníků se docílilo toho, že k 12. listopadu 2008 zažádalo o šablonu 637 knihoven. Z úrovně jejich stránek jsem byl však velmi zklamán. Většina webových stránek vytvořených šablonou totiž obsahovala minimum potřebných údajů pro zařazení do hodnotící tabulky. Ke 200 knihovnám, které začaly pracovat s šablonou v letech 2006 a 2007, mohlo přibýt během roku 2008 jen maximálně dalších 150. K tomuto číslu jsem došel rozborem první stovky adres na *http://www.knihovnahk.cz/ODDELENI/KNIHOVNAM/SablonaWEB/adresar_knihoven_pouzivajicich_sablonu_listopad08.htm*. Z nich si pochvalnou zmínku zaslouží snad jen stránky knihovny v Čehovicích a Čerčanech.

V roce 2008 však vyrostla Bibliosetu a šabloně nová konkurence – služba *eStránky*[4]. Knihovny, které ji využily, vystavily na internetu esteticky velmi příjemně působivé stránky. Někomu se sice nemusí líbit, že je na nich komerční inzerce, ale návštěvníci ocení profesionální design, možnost fulltextového vyhledávání, snadnou orientaci v archivu apod. Velkým propagátorem této služby se stala Jihočeská vědecká knihovna, takže na konci roku ze 70 knihoven, které vytvořily stránky pomocí této služby, téměř polovina pocházela z jižních Čech. Odhadem kolem čtyřiceti stránek splňovalo kritéria pro zařazení do hodnotící tabulky. Jejich adresa má zpravidla tvar *www.knihovnaXX.estranky.cz*, kde místo XX je jméno místa, respektive města. Nejúplnější seznam těchto knihoven si lze prohlédnou na *http://katalog.estranky.cz/slovo/knihovna*. Mezi pozoruhodné stránky lze zařadit např. stránky Městské knihovny v Plané nad Lužnicí a Místní knihovny v Tišicích.

Při přípravě tohoto článku nebyl čas na soustavné zjišťování webů knihoven, které dosud své stránky na internetu neměly a nevyužily ani Biblioset, ani šablonu webu pro malé knihovny. Určitě by jich bylo několik desítek. Většinou by se jednalo o využití webového serveru zřizovatele (v roce 2008 tím byl městský úřad v případě knihovny v Křepicích, kulturní, literární a vzdělávací centrum v případě knihovny v Kamenickém Šenově, městské kulturní středisko v případě Veselí nad Moravou), výjimečně pak o vlastní webový server (hrušovanská knihov-

na s doménou *knihovna.hrusovany*, kaplická knihovna – *www.knihovnakaplice.cz*, kvasická knihovna – *www.knihovnakvasice.cz*, modřanská knihovna – *www.hkmodrany.cz*, pacovská knihovna – *knihovna.mestopacov.cz*, skalenská knihovna – *www.knihovna-skalna.cz*). Šablony na tvorbu stránek s adresou *www.naseknihovna.cz* využila po knihovně v Petrovicích (na ni jsem upozornil již v roce 2007) i knihovna ve Vendryni a Myslibořicích.

Odhaduji, že opět několik desítek knihoven změnilo v minulém roce podobu svých stránek. Z krajských knihoven to byli např. českobudějovičtí, olomoučtí a pardubičtí knihovníci, z městských knihoven mě zaujaly stránky např. knihovníků z Doks, Ivančic, Mimoně, Poličky nebo Vsetína. Ke zkvalitnění stránek jim pomohly další redakční systémy či systémy pro správu obsahu webových prezentací. Vedle systému *Wordpress*, o němž jsem se zmiňoval již v článku v roce 2008 ve spojitosti se stránkami děčínské a ivančické knihovny a který nově využívá knihovnice z Košťan, to byl i publikační systém *Amadeo*, s nímž se lze seznámit na stránkách karlovarské krajské knihovny.

Potěšilo mě, že během roku 2008 přibylo téměř 200 knihoven, které na své stránky umístily on-line katalog. Podle použitého programu si dominantní postavení stále držela firma LANius. Její starší software (nazvaný podle ní) se v roce 2008 objevil na stránkách knihoven obcí Kobylí, Křepice, Popice, Přeštice, Sázava a Veselí na Moravě. Ještě větší oblibě se těšil systém Clavius, který od roku 2008 najdeme nově na stránkách šedesátky městských a místních knihoven.

Pro malé místní knihovny se jako nejvhodnější řešení jevil i v roce 2008 systém Clavius REKS. Díky němu si v průběhu loňského roku návštěvníci 85 místních knihoven mohli z pohodlí domova zjišťovat, jaké novinky došly do jejich knihovny, a prodlužovat své výpůjčky. Zásluhu na tom mají metodické pracovnice nejen z pověřených knihoven v Chomutově (Clavius REKS byl v roce 2008 instalován pro 18 knihoven) a Karlových Varech (10 knihoven), ale i v Ústí nad Labem (4 instalace), České Třebové (3 instalace), Přerově (1 instalace) a Svitavách (1 instalace). Systému Clavius REKS však začíná „šlapat na paty" tzv. systém Regionální databáze firmy KP-sys, díky němuž má on-line katalog na svých stránkách zatím 19 malých knihoven na Zlínsku a 11 knihoven ze Žďárska nad Sázavou.

V průběhu roku 2008 se dostal on-line katalog v systému KP-win na web městské knihovny v Bruntále, Břidličné, Libáni, Moravském Berouně, Otrokovicích, Slušovicích, Valašských Kloboukách i Velvarech a místní knihovny Ruda na Moravě. Firma Cosmotron s Advanced Rapid Library opět vyšla ve veřejných knihovnách naprázdno. Vlastní on-line katalogy se objevily na webech knihoven na Karvinsku (Petrovice u Karviné, Petřvald a Rychvald).

Celkově lze rok 2008 charakterizovat podobně jako léta předchozí. Vzhledem k nasycení internetu weby městských knihoven jich přibylo méně než webů místních knihoven. Předpokládaného počtu 1500 webů se však zřejmě nedosáhlo. Ten, kdo touží po jejich výčtu, musí se spokojit se seznamem [5] udržovaným firmou LANius a zachycujícím necelou tisícovku adres. Důvod, proč se můj odhad z konce roku 2007 nenaplnil, spočívá v tom, že mnoho knihoven si šablonu webu pro malé knihovny nebo Biblioset jen objednalo, ale nevyužilo je.

Ani úroveň stránek se příliš nezlepšila. Rychleji totiž přibývá počet knihoven, které se o své stránky příliš nestarají a údaje na nich neaktualizují. Knihovny, které o své stránky řádně pečují (většina z nich se hlásí do soutěže *Biblioweb*) a snaží se je vylepšovat s využitím prvků Webu 2.0, jsou bohužel v menšině…

ALEŠ BROŽEK > brozek@svkul.cz

ODKAZY:

1 http://www.knihovnahk.cz/oddeleni/knihovnam/sablona.htm
2 http://www.biblioset.cz/?menu=6
3 http://www.archive.org/web/web.php
4 http://www.estranky.cz/
5 http://www.knihovny.net/

PETRA KOUTNÁ, advokátka > COUNSEL, Koutná&Slušná, advokátní kancelář v.o.s.

ZÁKONÍK JE TAKÉ KNIHA

POPLATKY V KNIHOVNÁCH

Rozsah služeb poskytovaných knihovnami, jakož i specifikaci toho, které služby může knihovna poskytovat za úplatu a které musí poskytovat bezplatně, stanoví zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon stanoví, že veřejné knihovnické a informační služby spočívající ve zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny nebo prostřednictvím meziknihovních služeb z knihovního fondu jiné knihovny, v poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší, ve zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména informací ze státní správy a samosprávy, v umožnění přístupu k informacím na internetu, ke kterým má knihovna bezplatný přístup, je provozovatel knihovny povinen poskytovat **bezplatně**.

Provozovatel knihovny je oprávněn požadovat úhradu skutečně vynaložených nákladů za poskytování knihovnických a informačních služeb spočívajících v:

a) zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny, které mají povahu rozmnožením zvukového či zvukově obrazového záznamu,
b) zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovních fondů jiných knihoven zprostředkováním jejich rozmnožením v rámci meziknihovních reprografických služeb,
c) zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovních fondů knihoven v rámci mezinárodních meziknihovních služeb.

Za poskytnutí kopie knihovního dokumentu v rámci meziknihovních reprografických služeb může dožádaná knihovna požadovat úhradu vynaložených nákladů. Provozovatelé knihoven mohou požadovat úhradu nákladů na dopravu knihovního dokumentu v rámci meziknihovních služeb. Provozovatel knihovny může poskytovat **další služby** spočívající zejména v umožnění přístupu k placeným informacím na internetu, v kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti, ve vydávání tematických publikací, v poskytování reprografických služeb, v poskytování písemných bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší. I za tyto další služby je oprávněn požadovat úhradu skutečně vynaložených nákladů. Poskytování takových služeb musí být prováděno v souladu s vymezením a podmínkami knihovní licence podle § 37 zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, ve znění pozdějších předpisů.

Dále je provozovatel knihovny oprávněn požadovat úhradu nákladů vynaložených na administrativní úkony spojené s evidencí uživatelů knihovny. Tyto náklady jsou obvykle promítnuty do tzv. registračního poplatku, který bývá diverzifikován podle skupiny čtenářů, poplatku za vystavení duplikátu nebo nového čtenářského průkazu, poplatky za změny v evidenci, poplatky za jednorázový vstup do knihovny.

Zákon tak tedy definuje okruh služeb, které knihovny mohou zpoplatnit. I u zpoplatněných služeb však platí, že provozovatel knihovny je povinen zajistit rovný přístup všem bez rozdílu k veřejným knihovnickým a informačním službám a dalším službám poskytovaným knihovnou. Tato zásada nediskriminace by měla být zohledněna i při stanovení výše a diferenciace poplatků v širokých mezích stanovených zákonem tak, aby žádná skupina čtenářů nebyla v přístupu ke službám diskriminována či dokonce vyloučena. Za nedovolenou diskriminaci se obecně nepovažuje pozitivní diskriminace některých sociálně slabších skupin (studenti, důchodci), což bývá často promítnuto do redukované sazby registračních poplatků v knihovnách.

Výše náhrad a poplatků v jednotlivých knihovnách není stanovována centrálně na základě exekutivního rozhodnutí či pokynu, jejich výše není stanovena ani právním předpisem. Ceník placených služeb a poplatků stanovuje provozovatel, a to v rámci knihovního řádu příslušné knihovny. Jednotlivé sazby ceny (poplatků) za služby stano-

vuje s ohledem na zákonné vymezení, kdy je oprávněn u některých služeb požadovat úhradu vzniklých nákladů, nikoli však vytvářet zisk. Při sestavování ceníku tak vychází zejména z aktuálních a předpokládaných nákladů a technického vybavení příslušné knihovny. Vzhledem k rozdílným vstupním podmínkám, objemu poskytovaných služeb a rozdílnému technickému zabezpečení se tak ceny za služby v jednotlivých knihovnách obvykle liší. Například Národní knihovna ČR má ceník diverzifikovaný a sestavený tak, aby bylo možno při každé objednávce služeb stanovit cenu s ohledem na rozsah, povahu a specifika každého požadavku (podle způsobu doručení, druhu nosiče, balného, náročnosti manipulace v rámci historických a konzervačních fondů, množství, rozměrů, pojistného, dodacích podmínek apod.).

Obvyklou položkou knihovních ceníků jsou také sankční poplatky. Knihovny často nemají jasno v termínech **smluvní pokuta** (penále) – **náhrada škody – poplatek z prodlení**.

Smluvní pokuta je sankční nástroj sjednaný písemně mezi účastníky pro případ porušení smluvní povinnosti. Právě požadavek písemné formy bude v případě smluvních pokut značně problematický, neboť ujednání o smluvní pokutě bývá sjednáno v rámci knihovního řádu, a písemná forma závazku zde bude zachována pouze v případě, kdy oprávněným zástupcem provozovatele podepsaný výtisk knihovního řádu bude podepsán i čtenářem (v tomto případě se může jednat i o podpisy stran na dvou různých výtiscích, neboť v tomto konkrétním případě nemusí být podpisy účastníků na téže listině).

Náhrada škody je nárok, který vzniká poškozené straně v důsledku porušení právních povinností druhou stranou. Výše takového nároku bude vždy záležet na rozsahu způsobené škody a míře odpovědnosti škůdce, jakož i dalších okolnostech případu, a bude se určovat vždy ad hoc. V některých případech knihovny paušalizují náhradu škody (např. ztráta knihy). Pokud se však bude čtenář domáhat vyčíslení skutečné škody namísto uplatnění paušalizované náhrady, měl by být s takovýmto požadavkem úspěšný. Knihovny často používají v této souvislosti tzv. manipulačních poplatků, kterými paušalizují náklady spojené s určením výše škody, a které požadují vedle náhrady škody vyčíslené v konkrétním případě v souladu s ustanovením § 420 a násl. resp. 442 a násl. občanského zákoníku.

Poplatek z prodlení v souvislosti s výpůjčkami uvádějí knihovny často chybně. Tento poplatek lze uplatňovat v případech, kdy tak stanoví zákon, což se však nevztahuje na výpůjčky. Sankční platba za pozdní vrácení vypůjčené věci může mít tedy jen a pouze charakter náhrady škody nebo písemně sjednané smluvní pokuty, přičemž v případě prodlení s plněním věci (tj. v našem případě s vrácením dokumentů) odpovídá dlužník za její ztrátu, poškození nebo zničení, ledaže by k této škodě došlo i jinak.

Polytematický strukturovaný heslář a jeho další vývoj

1.

Polytematický strukturovaný heslář je česko–anglický řízený slovník lexikálních jednotek ze 44 základních oblastí lidského poznání. Slouží k vyjádření věcného obsahu dokumentů a jejich zpětnému vyhledání, může být používán také samostatně jako zdroj deskriptorů pro předmětové katalogy knihoven.

Z minulosti

Polytematický strukturovaný heslář (dále jen PSH nebo heslář) je původním produktem Státní technické knihovny (STK), resp. Národní technické knihovny (od 1. března 2009). Vznikal v letech 1991–1993 jako reakce na vývoj automatizovaných knihovnických systémů a rovněž z potřeby vytvoření nástroje, který by usnadnil práci indexátorům a uživatelům.

Cílem tvůrců PSH bylo vybudovat nástroj blízký přirozenému jazyku, jenž by doplnil nebo částečně nahradil stávající klasifikační systémy a ve finále také zkvalitnil vyhledávání v knihovních databázích. Vznikl tak ve své době unikátní řízený slovník, který byl vyvíjen v STK a testován také v několika spolupracujících knihovnách. Díky finanční podpoře z grantu MŠMT i účasti odborníků z praxe byla připravena a v dubnu 1997 oficiálně představena nová verze PSH 1.0.

Od poloviny 90. let vznikalo postupně několik verzí PSH, přičemž k nejdůležitějším mezníkům v jeho vývoji patří bezesporu překlad do angličtiny. Tato aktivita byla v dubnu roku 2000 podpořena grantem MK ČR. Dvojjazyčnost hesláře umožňuje jeho srozumitelnost na mezinárodní úrovni. Anglická verze může sloužit pro překlad odborných hesel z češtiny nebo usnadnit vyhledávání v on-line knihovních katalozích cizincům. O PSH v minulosti projevili zájem také na Slovensku, dokonce se uvažovalo o překladu hesláře do slovenštiny, avšak k realizaci nedošlo z důvodu nedostatků financí (podle našich zjištění zájem o PSH na Slovensku stále trvá, proto věříme v budoucí možnou spolupráci).

Dalším významným mezníkem v rozvoji hesláře byla jeho implementace do samostatné autoritní databáze systému Aleph, k čemuž došlo v listopadu 2006. Současná verze PSH 2.1 je tedy dostupná ve formátu MARC21 pro autority. Tato skutečnost tvoří platformu zpřístupnění hesláře i v odvozených formátech a základ ke stahování záznamů s hesly pomocí protokolu Z39.50.

Současný vývoj

V době svého vzniku představoval PSH jednu z prvních aktivit knihovnické komunity ve směru standardizace termínů věcného popisu. V současnosti je situace jiná. Díky rozmachu sdílené katalogizace se knihovny stále častěji přiklánějí ke sdílení termínů (v ČR se tento stav jednoznačně týká souboru národních autorit NK ČR). Do budoucna je proto plánována větší spolupráce s Národní knihovnou ČR především v oblasti propojení národních věcných autorit s hesly PSH.

Lze pouze konstatovat, že PSH má dnes značné množství konkurenčních produktů. Naštěstí nebyl heslář vytvářen a rozvíjen tak, aby byl užíván výhradně samostatně. Naopak, aby byl uživateli zajištěn nejvyšší možný komfort při věcném vyhledávání informací a dokumentů, doporučuje se knihovnám používat PSH zároveň s dalšími selekčními jazyky, ať již řízenými či neřízenými.

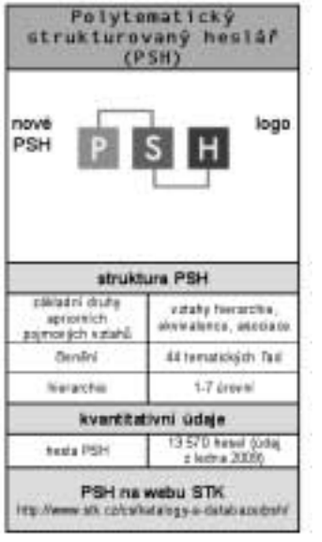

PSH je poskytován knihovnám zdarma, a to díky několika grantům, jež podpořily jeho vývoj. V minulosti byl k hesláři dodáván i software PSH Manager, od jehož používání se po zpřístupnění PSH v MARC21 postupně upouští. Někteří tvůrci automatizovaných knihovnických systémů implementovali PSH do svých produktů jako samostatný modul, jiní o této možnosti budou uvažovat, pokud zaznamenají zájem ze strany knihoven.

Pravidelně koncem kalendářního roku se v STK schází *Rada pro koordinaci Polytematického strukturovaného hesláře (PSH)*, jejímiž členy jsou kromě externích odborníků a odborníků z STK také zástupci uživatelských knihoven. Rada zaujímá stanoviska k problematice a navrhovaným změnám v PSH, vyjadřuje se k nim, případně doporučuje nová řešení. Poslední setkání proběhlo 10. prosince 2008. Na něm zaznělo mimo jiné zhodnocení dosavadních aktivit, ke kterým patří např. již zmiňované převedení hesláře z textového formátu do podoby autoritní databáze (ve formátu

MARC21/Autority) a zajištění možnosti editovat záznamy v knihovním softwaru Aleph. Současně je tak umožněn i export souboru hesel ve formátu MARC21. Mezi další činnosti patří vystavení autoritní databáze PSH v rámci on-line knihovního katalogu STK dostupného na webu a publikace aktualit na webu PSH.

Propagace PSH

Na podzim minulého roku bylo kontaktováno celkem padesát stávajících i dřívějších uživatelů PSH (především knihoven). Důvodem jejich oslovení byla snaha o navázání pravidelné komunikace, což většinou přineslo pozitivní ohlasy a v některých případech vedlo i k obnovení spolupráce. Z reakcí knihovníků vyplynulo, že o PSH mají stále zájem, avšak je pro ně nezbytná pravidelná komunikace, propagace a samozřejmě i jeho další rozvoj a nové možnosti aplikace.

Rovněž se započalo s intenzivnější propagací hesláře. Na sklonku roku 2008 bylo navrženo jeho nové logo a propagační materiály. Logo má technický základ, který vyjadřuje vazbu na mateřskou instituci (STK), strukturovanost loga pak poukazuje na jednu z předních vlastností hesláře. Nové logo a propagační materiály se staly nástrojem pro zviditelnění PSH v knihovnách a mezi jejich uživateli (všechny materiály je možno získat např. na webu PSH v sekci *Ke stažení*).

S ohledem na dnes už prakticky samozřejmé využívání internetu bylo navrženo několik alternativ, jak PSH propagovat a šířit pomocí tohoto média. Komunikace prostřednictvím webových stránek je v současné době považována za jeden z nejúčinnějších marketingových nástrojů. Proto došlo na počátku snahy o zviditelnění PSH k úpravě webových stránek, zejména k vytvoření jejich dynamičtější podoby. Malý průzkum webových prezentací jiných tezaurů a heslářů v ČR i v zahraničí ukázal, že nejoblíbenější formou prezentace jsou tzv. často kladené dotazy (FAQ). Tímto poznatkem byla inspirována i tvorba webu o PSH. Vytvoření sekce *Aktuality* a pravidelné publikování v ní je důležité pro všechny zájemce (nejen z řad knihoven), kteří se chtějí dozvědět o novinkách týkajících se PSH a přitom nejsou členy konference PSH.

Webové stránky o PSH

Polytematický strukturovaný heslář se také stal jedním z článků v české verzi otevřené encyklopedie Wikipedie. Příspěvek shrnuje základní informace o hesláři, přibližuje jeho strukturu, nastiňuje historii, uvádí některé aktivní uživatele PSH a pro zájemce nabízí výčet literatury k dalšímu studiu. Pro lepší pochopení stromové struktury PSH byl zhotoven jednoduchý graf znázorňující strukturu hesla „matematika".

Zkušenosti a návyky uživatelů internetu se promítají také do vyhledávání dokumentů v rámci on-line knihovních katalogů. To se projevuje v hledaní nejkratší cesty k cíli, v tomto případě k nalezení relevantního dokumentu. Uživatelé zároveň očekávají, že hledání bude rychlé, snadné a účinné. Z tohoto důvodu nelze předpokládat, že by čtenář „pátral" po nástrojích, které mu v knihovním katalogu usnadňují vyhledávání dokumentů. Naším cílem je, aby i uživatel „neknihovník" věděl, jak konkrétně PSH použít. V té souvislosti je zamýšleno vytvořit na webu dvě sekce – pro knihovníky a pro běžné uživatele, kteří by zde našli jednoduchou nápovědu a instrukce, jak PSH použít k nalezení dokumentů v katalogu knihovny STK.

Na rok 2009 bylo naplánováno vytvoření nové verze PSH, a to revizí stávající verze PSH 2.1. Půjde zejména o obsahovou revizi anglické verze a o revizi aktuálnosti termínů PSH 2.1. Terminologické zastarávání je jedním z obecných problémů všech řízených heslářů. Efektivita této revize bude přímo závislá na spolupráci s pracovišti, která heslář používají. Jsou-li i mezi čtenáři tohoto článku a mají-li připomínky nebo návrhy na změny, budeme velmi rádi, když se s námi o ně podělí, např. prostřednictvím elektronické konference (*psh konference@stk.cz*) nebo e-mailem (*psh@stk.cz*).

Uživatelé PSH

K současným uživatelům PSH patří kromě STK např. knihovny Českého vysokého učení technického v Praze, Vědecká knihovna v Olomouci, knihovna Západočeského muzea v Plzni či Ústřední knihovna Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě. Ke stávajícím uživatelům se řadí také Knihovna Vrchního soudu v Praze, Středisko vědeckých informací Výzkumného ústavu bezpečnosti práce (Praha), v minulosti kooperovala i Vysoká škola chemicko-technologická (v portálu ESO – Elektronické studijní opory).

Spolupráce v oblasti užívání PSH byla obnovena s Ústřední knihovnou Vysokého učení technického v Brně, Vyšší odbornou školou stavební a Střední průmyslovou školou stavební v Dušní (Praha), dále pak s knihovnou Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti v Opočně a Knihovnou Akademie věd ČR (poslední jmenovaná používá zatím jen extrakt hesel pro katalogizaci v Souborném katalogu Virtuální polytechnické knihovny).

Zmíněné knihovny jako uživatelé PSH mají automaticky zajištěn přístup do elektronické konference Polytematického strukturovaného hesláře (*pshkonference@stk.cz*), do níž mohou přispívat i potenciální uživatelé a zájemci o danou problematiku. Konference zajišťuje pravidelné informování o činnostech s heslářem úzce spojených, umožňuje navrhování změn a úprav hesel do nově připravované verze apod. Konference se postupně stává rychlým a kvalitním prostředkem komunikace.

Další vývoj PSH

Posláním pracovníků *Oddělení speciálních služeb a PSH*, resp. celé STK jako instituce je spravovat a rozvíjet PSH jako prostředek pro vyhledávání informací podle tématu. Z návrhů, jež byly předloženy na posledním zasedání Rady pro koordinaci PSH, je zřejmé, že vývoj PSH v blízké budoucnosti nemusí směřovat jen k rozvoji v oblasti věcného zpřístupnění knihovních fondů, ať již tištěných nebo elektronických, nýbrž i k jiným aktivitám.

Bylo zde předneseno mnoho dalších zajímavých myšlenek a návrhů na zlepšení PSH a možností jeho využití. Některé z idejí doslova bourají dosavadní přístupy a zvyklosti v chápání PSH primárně určeného pro věcný popis v knihovnách.

KATEŘINA KAMRÁDKOVÁ > k.kamradkova@stk.cz
KRISTÝNA KOŽUCHOVÁ > k.kozuchova@stk.cz

DO ČÍSLA přispěli

Ing. Aleš Brožek – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem **Mgr. Rozália Cenigová** – Slovenská pedagogická knižnica, Bratislava **PhDr. Jaroslav Císař** – Vydavatelství Grand Princ v Praze **Mirka Čápová** – Knihovna BBB v Uherském Hradišti **Mgr. Tomáš Gec** – Moravská zemská knihovna v Brně **Hana Hanáčková** – Knihovna BBB v Uherském Hradišti **Bc. Kateřina Kamrádková** – Národní technická knihovna v Praze **PhDr. Zdenka Kloučková** – Národní technická knihovna v Praze **Hana Kočí** – Filozofická fakulta MU, Kabinet informačních studií a knihovnictví v Brně **Mgr. Petra Koutná** – Koutná & Slušná, advokátní kancelář v.o.s., Praha **Kristýna Kožuchová** – Národní technická knihovna v Praze **Bc. Jan Rylich** – Studia nových médií, FF UK v Praze

JAN RYLICH > jrylich@gmail.com

SECOND LIFE – DRUHÝ ŽIVOT PRO KAŽDÉHO

Second Life je pozoruhodný projekt simulace virtuální reality. V tomto digitálním prostředí se každý den pohybují desítky tisíc uživatelů, kteří se zde mohou věnovat v podstatě jakýmkoliv činnostem. Virtuální svět Second Life není pouhá hra, ale jedná se o kreativní, informační a komunikační platformu, o kterou se v poslední době nezajímají jen média, ale také univerzity, a dokonce i knihovny.

Internet už dávno netvoří jen text nebo obrázky, ale objevuje se také multimediální obsah, interaktivní aplikace a další pozoruhodné prvky. Jednou z poměrně zajímavých oblastí je i **propojení internetu a virtuální reality**. Nejedná se o úplnou novinku – první 3D chaty, kde mezi sebou mohli uživatelé komunikovat, vznikaly již někdy před deseti lety. Počítačové hry existují dokonce ještě déle, ale významnější rozmach virtuálních simulací je přeci jen záležitost zejména posledních několika let.

Zatímco trojrozměrné chaty slouží pouze ke komunikaci, virtuální světy toho umožňují mnohem víc. Uživatelé se nemusí po okolním prostředí jen pohybovat, ale mohou ho aktivně měnit a vytvářet kupříkladu prostředí nová, dále nové předměty apod. Nejznámějším příkladem 3D virtuálních světů je právě *Second Life*, který si vysloužil nemalý zájem veřejnosti i médií. Co to vlastně ten „Second Life" je a co nám může nabídnout?

SECOND LIFE

Jak zaznělo v úvodu, **projekt Second Life je simulací virtuálního světa**, kde je možné dělat téměř všechno jako ve světě skutečném – a ještě mnohem víc. Ostatně i název „Druhý život" naznačuje, že se v tomto prostředí dá svým způsobem „žít". Není samozřejmě vhodné, aby lidé žili své reálné životy ve virtuální realitě, ale pokud se projekt použije pouze jako platforma ke komunikaci a sdílení informací, může být poměrně prospěšný.

Second Life vyvinula společnost *Linden Lab* a k jeho oficiálnímu spuštění došlo v roce 2003. Od té doby bylo zaregistrováno více než 15 milionů uživatelských účtů, a ačkoliv jich většina samozřejmě již není aktivních, jedná se o poměrně úctyhodné číslo. Bez zajímavosti není ani skutečnost, že v jeden okamžik bývá připojených průměrně 40 000 návštěvníků. A ačkoliv i Second Life má své „mouchy" (například náročnost na výkon počítače a rychlost připojení k internetu), jedná se v současné době o nejznámější a nejúspěšnější simulaci virtuálního světa.

Celý **projekt je od základů založený především na kreativitě uživatelů**. Ti mohou dělat v podstatě cokoliv – cestovat a objevovat nová města a další oblasti, mohou komunikovat s ostatními uživateli pomocí textu i hlasu, poslouchat hudbu nebo sledovat video, vydělávat peníze nebo je utrácet na nákupech, mohou se sdružovat do zájmových skupin, navštěvovat společenské akce, chodit na odborné konference... Zkrátka a dobře, Second Life nabízí možnosti a příležitosti – a dá se říci, že téměř každý tam najde něco zajímavého.

EKONOMICKÉ ASPEKTY

Velmi významným prvkem Second Life je i **fungující virtuální ekonomika** – za reálné dolary je možné pořídit si tzv. „Linden dolary", což je místní virtuální měna. Za tyto peníze (které se pohybují v kurzu kolem 250 L$ za 1 USD) si uživatelé mohou kupovat různé předměty nebo animace, upravovat si vzhled svého avatara (herní postavičky), využívat různé placené služby a podobně. A naopak, kreativní a činorodí uživatelé mohou v prostředí Second Life vydělávat a získané prostředky následně směnit za peníze reálné. A ačkoliv se jedná jen o výjimky, existují už dokonce i „Second Life milionáři".

Secondlife.cz

Co se týče reálných nákladů, Second Life je ve své základní podobě zdarma. Každý se tedy může jednoduše registrovat, stáhnout si speciální program pro přístup do virtuálního světa, vytvořit si avatara a začít komunikovat s ostatními, nebo jen tak objevovat nové oblasti. Pokud by chtěl ale člověk využít plný potenciál simulátoru, je možné si **pronajmout území** nebo třeba i celý vlastní ostrov. Na tomto území pak může majitel stavět budovy, vyrábět a prodávat předměty a tak dále. Náklady na pronájem se pochopitelně liší podle rozlohy i polohy a cenové rozpětí je od několika dolarů měsíčně za malou parcelu až třeba po 300 USD za rozsáhlý soukromý region.

PODOBNÉ PROJEKTY

Second Life není jediné virtuální prostředí, ale rozhodně je nejznámější. Mezi další podobné světy patří například *Active Worlds*, *There.com* nebo třeba *Habbo*. Oproti Second Life ale tyto projekty nemůžou nabídnout tak aktivní uživatelskou základnu, tak pestrou a širokou nabídku zajímavého obsahu nebo třeba fungující ekonomickou stránku. Dalo by se tedy říci, že v oblasti virtuálních světů nemá projekt Second Life žádnou vážnou konkurenci.

Do této zajímavé digitální sféry se pokusila proniknout také společnost *Google*, která vytvořila projekt *Lively*. Jednalo se v podstatě o 3D chat v graficky zajímavých „místnostech". Výhodou bylo, že ke spuštění stačil jen plug-in do webového prohlížeče, a člověk tak mohl komunikovat hned na webových stránkách (pro knihovny se tedy nabízela např. rychlá a zábavná forma referenční služby). Projekt ale trpěl celou řadou technických i marketingových problémů a k 31. 12. 2008 byl ukončen.

SECOND LIFE A KNIHOVNY

Prostředí Second Life je poměrně zajímavé a už jen z **marketingového hlediska** láká malé firmy i nadnárodní společnosti. Jeho **kreativní potenciál** ovšem přitahuje také zástupce akademické sféry či informačních a vzdělávacích institucí. Vznikají tak virtuální univerzity, muzea či knihovny, které mnohdy nabízejí i velmi zajímavé funkce a služby. Kupříkladu některé univerzity využívají streamování audia a videa a ve virtuálních aulách probíhají reálné přednášky. Knihovny mohou zase nabízet přístup do svého katalogu nebo k elektronickým zdrojům, možnost rezervace či objednávky MVS a tak dále. Pro ukázku nemusíme chodit ani do zahraničí – ve virtuálním městečku *Bohemia* je kupříkladu umístěná ***Regionální knihovna Karviná***.

Kromě zpřístupňování různých služeb zde mohou probíhat i zajímavé akce. Například *postgraduální škola knihovní a informační vědy na Univerzitě v Illinois* pořádala minulý rok šestitýdenní kurz knihovnictví právě v prostředí Second Life. A přestože byl kurz placený (cca 200 dolarů), byl během několika dnů vyprodaný. Poměrně nedávno (14. ledna 2009) zase proběhla v Second Life virtuální konference, kterou pořádal brněnský *Kabinet knihovnictví* (součást FF Masarykovy univerzity) a časopis *Inflow*. Podrobná reportáž z této akce je v únorovém čísle elektronického časopisu *Ikaros*, o Regionální knihovně Karviná najdete zajímavý příspěvek v únorovém *Čtenáři*.

ZÁVĚREM

Ačkoliv není virtuální svět Second Life typickou službou Webu 2.0, jedná se o velmi zajímavý projekt, který si naši pozornost určitě zaslouží. Ať už svým neustále se rozšiřujícím obsahem (vytvářeným nikoliv centrálně, ale jednotlivými uživateli), potenciálem pro sdílení a vizualizaci informací a znalostí nebo svou pozoruhodnou ekonomickou stránkou.

Není určitě nutné, aby se každá druhá knihovna co nejdříve přesunula do virtuálního světa, je ale vhodné alespoň vědět, jaký má toto prostředí potenciál a co nám může nabídnout. A slovem „nám" myslím jak zaměstnance knihoven, tak jejich uživatele. Ze zkušeností totiž zatím vyplývá, že **o různé vzdělávací a informační projekty je u nás i ve světě poměrně veliký zájem**. Zmiňovaná Regionální knihovna Karviná tak může být jen naší první knihovnickou vlaštovkou, kterou mohou brzy následovat další.

Nebojme se vstupu do projektů jiných organizací

Státní technická knihovna (dále jen STK) se v roce 2008 zúčastnila pilotního projektu **Třetí kariéra** spolufinancovaného Evropským sociálním fondem EU a státním rozpočtem České republiky. Příjemcem grantu byla společnost EXPERTIS Praha, partnery projektu pak CSP Management Consultants, s. r. o., Economia, a. s. – divize Economia OnLine, STEM, s. r. o., Středočeská asociace manažerek a podnikatelek, o. s., Škoda Auto, a. s. – útvar Vzdělávání dospělých a Vysoká škola ekonomická, Praha (*viz http://www.tretikariera.cz*). Dvouletý projekt, jehož cílem bylo podpořit celoživotní vzdělávání a zlepšit podmínky na trhu práce pro skupinu pracovníků věkové kategorie padesát a více let (50+), sestával ze dvou programů, a to **Vitalizačního programu pro manažery 50+** a **Programu pro HR (Human Resources) a management**.

Vitalizační program pro manažery 50+ byl a je koncipován jako vícedenní kurz realizovaný ve třech setkáních zahrnujících část víkendu. Je zaměřen na rozvoj osobnosti středních manažerů a manažerek ve věku 50 a více let, v nichž vidí zaměstnavatel i do budoucna perspektivní zaměstnance organizace/firmy a vysláním těchto pracovníků do kurzu dokumentuje zájem organizace na posílení jejich pracovní výkonnosti, otevřenosti a vstřícnosti ke změnám a motivaci k předávání zkušeností. Tomu odpovídá i obsahové zaměření – trénink specifických dovedností, zvýšení vnitřní motivace a flexibility zaměstnanců v tomto věku. Důležitým aspektem je i plánování kariéry. Pro všechny zájemce jsou konkrétní informace na adrese *http://tretikariera.cz/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=10&Itemid=13* [cit. 4. února 2009].

Vitalizačního programu pro manažery 50+ se Státní technická knihovna nezúčastnila, na pravidelných workshopech projektu *Třetí kariéra* jsme však měli možnost seznámit se s dojmy účastníků z některých firem. Většině z nich kurz nabídla firma, což na jednu stranu brali jako ocenění nejen svých pracovních, ale i osobnostních kvalit, a na straně druhé i jako signál toho, že se s nimi i nadále počítá, což bylo pro mnohé motivující.

Knihovna se aktivně zapojila do *Programu pro HR a management*, jehož cílem byla podpora organizací ve smyslu využít potenciál managementu ve věku nad 50 let. Dostali jsme tak k dispozici ucelenou škálu metodických postupů pro management lidských zdrojů od zmapování situace ve firmě po individuální návrh možností zefektivnění práce s touto skupinou zaměstnanců. Z pohledu pracovního týmu STK (ekonomická náměstkyně, personalistka a vedoucí školicího střediska) byl program účelnou kombinací tří společných tematických workshopů zapojených firem a individuálních konzultací. Na tematických workshopech jsme se všichni zúčastnění jako zástupci svých organizací/firem vyjadřovali k postupu prací, dílčím výsledkům, sdělovali jsme si názory, zkušenosti. Naše knihovna zde byla v dobré společnosti, partnery programu byly firmy Continental, McDonald's, Plzeňský Prazdroj, Preciosa, Spolana /ANWIL GROUP/, ŠKODA – AUTO a ZENTIVA.

Každý dobrý projekt vychází z analýzy současného stavu, výchozím materiálem tohoto projektu byly výsledky výzkumu *Postavení zaměstnanců nad padesát let na trhu práce* zpracovaného Střediskem empirických výzkumů (STEM) [1], v němž jsme našli závažné důvody a inspirující podněty ke vstupu do problematiky. Publikaci v digitální podobě aktualizovanou v únoru 2008 a doplněnou o řadu zajímavých statistik z vybraných regionů České republiky najdete ke stažení na adrese *http://tretikariera.cz/images/stories/080211_equal3k_info_brozura.pdf* [cit. 4. února 2009] a *http://tretikariera.cz/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=13&Itemid=16* [cit. 4. února 2009]. Přehledná data včetně grafů mapují podmínky pro uplatnění na trhu práce, zabývají se přednostmi a nevýhodami, které bývají připisované pracovníkům 50+, jejich vztahem ke vzdělávání, zkušenostmi s diskriminací a chováním firem včetně příčin horších podmínek pracovního uplatnění. Zajímavé jsou i výsledky výzkumu postavení středního managementu 45+ ve Středočeském kraji. Týkají se postavení na trhu práce a ve firmě, pracovních kompetencí, kompetencí pro řízení lidí, schopnosti vyrovnávat se s kritickými situacemi, stresem, schopnosti reagovat na změnu a spolupracovat s mladými lidmi, zájmu o profesní růst a plánů do budoucna a potřeby zdokonalovat se v profesních dovednostech. Resumé k analýze problematiky 50+ obsahuje již i možné návrhy řešení.

Pracovní tým STK využil komplet mapovacích nástrojů a instrukcí pro HR manažery a personalisty k průzkumu v oblasti firemní kultury. Šlo v něm zejména o zjišťování, jak jsou ve firmě vnímaní starší pracovníci a jak je v ní vnímán styl řízení. Zapojeny byly všechny věkové kategorie pracovníků knihovny a nad rámec oficiálního průzkumu jsme ještě dostali informaci, zda ne/vidí perspektivu svého profesního působení i v nově budované Národní technické knihovně (dále jen NTK). Valná většina se vyjádřila kladně a dala tak významný podnět k úvahám o další perspektivě pracovníků STK/NTK, a to v souvislosti s přípravou změn, personálního řízení a vzdělávání. Navazující další část průzkumu ukázala potřebu a možnosti přípravy systému vzdělávání a stanovení požadavků na odbornou a manažerskou způsobilost. Při zjišťování, jaká jsou očekávání a postoje středních manažerů 50+, jsme se soustředili na věkovou a vzdělanostní strukturu pracovníků STK, formou workshopu pod vedením konzultantky projektu *Třetí kariéra* Mgr. Ireny Pilařové. Stanovili jsme klíčové faktory úspěšnosti a výkonu knihovny v podobě SWOT analýzy – „silné (**S**trengths) stránky, slabé (**W**eaknesses) stránky, příležitosti (**O**pportunities) a hrozby (**T**hreats)" – pro každou z uvedených oblastí, tedy jak pro oblast postavení knihovny na trhu a očekávaného vývoje, tak pro vnitřní organizaci knihovny (řízení) včetně personálních procesů. Věřím, že v souvislosti s přechodem do NTK využije knihovna i další možnosti průzkumu, jako je dotazování na problematická místa pracovního procesu středních manažerů, a to z hlediska mezilidských vztahů, komunikace s (mnoha) lidmi, forem komunikace, stresu, nezdravého prostředí, náročnosti na smyslové vnímání, monotónnosti práce, přesčasů apod.

Zjištěné údaje by se měly stát základem pro koncepci, plánování, případně dolaďování personálních i technologických procesů v Národní technické knihovně a mohly by významně přispět ke spokojenosti náhodných návštěvníků i stálých uživatelů, k efektivitě provozu a v podstatné míře i k příznivému pracovnímu prostředí a vhodné motivaci pracovníků nejen věkové kategorie 50+.

ZDENKA KLOUČKOVÁ > Z.Klouckova@stk.cz

ODKAZY:

1 Postavení zaměstnanců nad padesát let na trhu práce. Brožura je součástí projektu *Třetí kariéra* zaměřeného na podporu celoživotního vzdělávání a na zlepšení podmínek na trhu práce pro cílovou skupinu 50+. Zpracoval STEM – Středisko empirických výzkumů, Sabinova 3, 130 02 Praha 3. Praha, 2006, aktualizováno únor 2008. 60 s. [cit. 4. února 2009]. Dostupný také z *http://tretikariera.cz/images/stories/080211_equal3k_info_brozura.pdf* a *http://tretikariera.cz/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=13&Itemid=16*.

ČTENÁŘ informuje

Vážení čtenáři,
pro poštovní styk s redakcí využívejte adresu:

Redakce Čtenáře
Mariánské nám. 5
110 01 Praha 1

Ostatní kontakty naleznete v tiráži.
Děkujeme za pochopení.

Vyhlášení soutěže Nadace knihoven

Nadace knihoven vypisuje soutěž na podporu studijních cest do zahraničních knihoven v roce **2009**

1. PODMÍNKY PRO PŘIHLÁŠENÍ DO SOUTĚŽE

1.1 Účastníci soutěže

Občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace, příspěvkové a rozpočtové organizace působící na území ČR.

1.2. Údaje v žádosti

Účastník se přihlásí do soutěže písemnou žádostí, která bude obsahovat:

- název a adresu (včetně e-mailu) účastníka,
- údaje o zájemci, pro něhož je studijní cesta připravována, tj. profesní životopis včetně dosaženého vzdělání a funkce v současném zaměstnání, údaje o jazykových znalostech, příp. výčet již absolvovaných stáží, seznam publikovaných prací a proslovených přednášek,
- náplň studijní cesty, místo a termín konání cesty, očekávaný přínos pro účastníka soutěže,
- předpokládané náklady cesty.

1.3. Uzávěrka přihlášek

Žádost se odevzdává osobně nebo zasílá poštou na adresu vyhlašovatele do **30. dubna 2009**. Rozhodující je datum na razítku podací pošty.

1.4. Adresa vyhlašovatele

Nadace knihoven, Kounicova 65a, 601 87 Brno.
Zasílací adresa pro přihlášky je Středočeská vědecká knihovna, Gen. Klapálka 1641, 272 80 Kladno, obálku označte slovem Nadace.

2. VYHODNOCENÍ SOUTĚŽE

2.1. Posouzení přihlášek do soutěže

Žádosti účastníků soutěže posoudí správní rada Nadace knihoven do 31. května 2009 podle následujících kritérií:

- přínos studijní cesty pro instituci, ve které zájemce o studijní cestu pracuje,
- jazykové a odborné znalosti uchazeče,
- kvalita zpracované žádosti.

2.2. Výše příspěvku

Finanční příspěvek, který bude Nadací knihoven **hrazen výnosem z vkladu Nadačního investičního fondu**, činí **maximálně 50 % nákladů** na studijní cestu.

World Book Day and Copyright Day 2009

Světová organizace UNESCO každoročně vyhlašuje **23. duben Světovým dnem knihy a autorských práv**. Tento den je určen oslavám knih a čtení a slaví se ve více než 100 zemích po celém světě. Měl by být zaměřen především na propagaci knih a čtení a stát se největší každoroční oslavou nejen knihoven, ale i vydavatelů, knihkupců a dalších zúčastněných subjektů, kteří společně pracují na podpoře čtení pro lidi všech věkových kategorií.

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR se již v loňském roce snažil v masovějším měřítku inspirovat veřejné knihovny širokou nabídkou akcí, které pořádají knihovny v celém světě, aby se k oslavám připojily. Nejinak je tomu i letos – další informace a nápady jsou na stránkách *http://skip.nkp.cz/akcWBD2009.htm*.

Z KNIHOVEN...

Jak Městská knihovna v Praze k opencard přišla

Projekt opencard vznikl z rozhodnutí města Prahy vydávat karty, které zvýší pohodlí občanů a návštěvníků a budou praktickým pomocníkem pro život ve městě. Inspiraci Praha čerpala z praxe ze světových metropolí (Tokio, Sydney, Londýn), ale také českých měst, která podobné karty již využívají. První karty byly vydány v roce 2007 a město podpořilo projekt „startovací soutěží" o hodnotné ceny. Služeb, které byly v té době na kartu napojeny, však nebylo mnoho – parkování v centru města a možnost využívat kartu jako čtenářský průkaz do Městské knihovny v Praze.

Po roce, kdy se kolem opencard nedělo nic závažného, se vody rozvířily informací, že se do projektu zapojí také Dopravní podnik hl. m. Prahy a karta tak získá novou funkci elektronické tramvajenky. Zajištění této agendy nebylo ani pro jednu stranu jednoduché, ale dnes již karta funguje a je „chytrou čipovou kartou, která se hodí jak Pražanům, tak i návštěvníkům Prahy. Jejím vydavatelem je Magistrát hl. m. Prahy a cílem projektu je nejen otevření nových možností komunikace mezi městem a jeho obyvateli, ale především jednodušší přístup ke službám".

Druhá vlna vydávání opencard, spojená u většiny lidí s nutností nahrát si na ni jízdné na městskou hromadnou dopravu, odstartovala v létě 2008 a Městská knihovna v Praze se ocitla téměř ve středu dění. Třináct jejích poboček se stalo místy, kde si lidé mohli podat žádost o kartu a také si ji hotovou vyzvednout. Na podporu vydávání karet vyhlásilo město dva časově omezené bonusy – slevu na roční jízdenku městské hromadné dopravy a roční zápisné do knihovny zdarma. V době souběhu obou bonusů (září až říjen 2008) byly knihovny vytížené na maximum. Od září do konce roku 2008 přijaly celkem přes padesát tisíc žádostí a přitom nepřestaly poskytovat služby, které po knihovně lidé běžně žádají. Zatěžkávací zkoušku provozu knihoven zvládli knihovnice a knihovníci velmi profesionálně, což se projevilo v kladném hodnocení knihovny ze strany veřejnosti i médií.

A co Městské knihovně v Praze opencard přinesla? Zejména 8100 nově zapsaných čtenářů, přes dvacet tisíc čtenářů využívajících opencard jako čtenářský průkaz a cenné zkušenosti s agendou, která na první pohled nemá mnoho společného s knihovnickými službami, ale stala se důležitou součástí života v metropoli.

Více informací o opencard: *http://opencard.praha.eu/*, *http://www.mlp.cz/opencard.htm*.

LENKA HANZLÍKOVÁ

Dudek prolétl všemi generacemi

Městská knihovna Litvínov se zapojila do 2. ročníku celostátního projektu Kamarádka knihovna [1]. A protože spolupracuje i s okolními obcemi, přizvala tentokrát do projektu Základní školu v Hoře Sv. Kateřiny. Od září do prosince roku 2008 navštěvovali žáci této školy litvínovskou knihovnu. Program pro menší děti měl název *Vítejte v knihovně* a byl složen ze čtení českých pohádek, soutěží, her a kvízů. Starší žáci se zábavnou formou seznamovali s knihovnickými pojmy, učili se hledat informace na webu knihovny a vytvářeli literární a výtvarné práce.

Za účast v projektu dostaly děti od litvínovské knihovny dárek v podobě vystoupení malíře a ilustrátora Adolfa Dudka [2], který za dětmi přijel ve čtvrtek 22. ledna 2009 do jejich školy.

Malířova interaktivní show s názvem *Malování pro děti* okamžitě vtáhla do děje jak malé školáky, tak jejich učitelky. Děti si vyzkoušely, že mohou vlastně namalovat cokoli pomocí čtyř základních tvarů – kruhu, trojúhelníku, čtverce a obdélníku. *„Malíř jim poradil, jak tvary jednoduše kombinovat. A dokonce i ti, kteří si mysleli, že jim kreslení nikdy nepůjde, sklidili potlesk spolužáků"*, říká s úsměvem Marcela Güttnerová, organizátorka akce. Pro starší žáky A. Dudek připravil malou výtvarnou dílnu, kde se naučili, jak si při kreslení postavy rozvrhnout její proporce, kam na obličeji umístit oči a jak rychle změnit výraz tváře při různých emocích člověka.

Závěrečné čtvrteční vystoupení ilustrátora patřilo seniorům na pobočce knihovny v Citadele, kterým byl zahájen IV. ročník Univerzity volného času [3]. Senioři se nejen dobře pobavili, ale také si odnesli informace o tom, jak vypadají nejrůznější dětské knihy, malířské techniky a práce skutečného ilustrátora od inspirace po vznik celé knihy.

„Dudek prostě v Litvínově prolétl všemi generacemi posluchačů a všichni byli jeho vystoupením nadšení", uzavírá spokojeně M. Güttnerová.

-MG-

ODKAZY:
1 http://www.kamaradkaknihovna.cz/
2 http://www.adolfdudek.cz
3 http://www.knihovna-litvinov.cz/knihovna-litvinov/akce.php?sub=171&ida=313

SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

DOTAZ: Jak se staví školní a veřejné knihovny ve Velké Británii k četbě dětí?
ODPOVĚĎ: Autor dětských knih Frank Cottrell Boyce, který získal cenu Carnegie Medal za knihu *Millions*, prohlásil, že děti ve školách už nemají přístup k pořádným knihovnám. Finanční zdroje, které byly dříve používány k nákupu knih, jdou dnes na počítače. Jedna střední škola v městě Chesterfield prý oznámila, že nahradí knihovníka „asistentem pro virtuální vzdělávání". Boyce upozorňuje, že tímto postojem nejvíce utrpí děti z chudých rodin, kde sice mají přístup k počítači, ale knihy doma obvykle žádné nemají.

I několik dalších autorů, mezi nimi Philip Pullman, Michael Rosen a Alan Gibbon, zahájilo kampaň na záchranu školních knihoven (*www.telegraph.co.uk/education/educationnews/4422354/Schools-becoming-anti-reading-zones-claims-author.html*).

F. C. Boyce není jediný, kdo si uvědomuje nedostatky v četbě mládeže. Problému se loni věnovala parlamentní skupina All Party Parliamentary Group on Libraries, Literacy and Information Management, aby podpořila vzdělávací program Summer Reading Challenge (Výzva k letnímu čtení). Program běží už 10 let a je jednoduchý: čtenáři z dětských knihoven, kteří během školních prázdnin přečtou šest knih, dostanou medaili. Zúčastněné děti se potom obvykle dobře učí. K programu se hlásí 97 procent veřejných knihoven (*www.epolitix.com/mpwebsites/mppressreleases/mppressreleasedetails/newsarticle/mps-celebrate-uk-wide-childrens-reading-programme///mpsite/dai-havard/; www.readingagency.org.uk*).

Podobných programů je více. Každý říjen se pořádá Children's Book Week (Týden dětské knihy) pro děti ze základních škol. Loni byl týden zahájen u Temže na vyhlídkové atrakci „London Eye" pro 200 dětí přizvaných ze čtvrti Lambeth. Děti pak společně s autorem Michaelem Rosenem odešly do konferenční síně Queen Elizabeth Hall, aby tam kolektivně napsaly báseň, kterou si můžete přečíst na internetu (*www.booktrust.org.uk/Campaigns/Childrens-Book-Week*).

National Literacy Trust rozdává dětem a mládeži knihy v rámci programu Reading is Fundamental (Čtení je základní) (*www.rif.org.uk*).

Program pro předčítání v rodině, nazvaný Bookstart (Knižní start), už také běží delší dobu. Při zdravotních kontrolách nemluvňat mezi sedmi a devíti měsíci dostanou rodiče několik obrázkových knih pro své děti, které, pokud tímto programem prošly, se ve škole naučí rychleji číst (*www.booktrust.org.uk*).

Knihovnická asociace CILIP uděluje každý rok knihovnám cenu Libraries Change Lives (Knihovny mění životy). Tak například malá komunita Petersburn u Glasgowa dostala tuto cenu za zřízení „drop in" centra pro mládež.

V knihovnické asociaci CILIP jsou tři skupiny knihovníků, kteří se věnují péči o děti a mládež: Education Librarians Group, School Libraries Group, Youth Libraries Group (*www.cilip.org.uk*). Vedle toho existuje ještě nezávislá organizace School Libraries Association (*www.sla.org.uk*).

Veřejné knihovny v Británii mají dlouholeté zkušenosti s prací s dětmi a mládeží. Knihovníci v této oblasti usilují o vysokou úroveň služby mladým čtenářům. Mají k dispozici vedle odborné literatury o dětských knihách i databázi Booktrusted (*www.booktrust.org.uk/show/feature/Home/Booktrusted*).

V severním městě Newcastle se nachází muzeum dětské knihy s názvem Seven Stories (Sedm příběhů). Na své webové stránce vyzývá čtenáře, aby napsali ilustrovanou povídku, kterou pak na ní zveřejní (*http://www.sevenstories.org.uk/stepinside/*).

Je dobře, že nás autoři dětských knih varují před nedostatky v dětské četbě. Úsilí, které knihovníci vkládají do své práce s dětskými čtenáři však skýtá naději, že situace není tak vážná, jak by se mohlo zdát.

Knihovníci se v každém případě problémem zabývají a letos v červnu bude v Birmighamu konference Campaign for the Book (Kampaň za knihu), která se bude zabývat budoucností knihoven a četby (*www.sla.org.uk/blg-campaign-for-the-book-summer-conference.php*).

ČTENÁŘ se omlouvá

V letošním lednovém čísle jsme neuvedli jméno autora fotografie Univerzitní knihovny Univerzity Pardubice, kterým je Ing. Marek Cibere. Autorovi i čtenářům se redakce tímto dodatečně omlouvá.

VYŠLO V KNIHOVNÁCH

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně vydala publikaci **Zámecké knihovny ve Zlínském kraji**. Na přípravě textů spolupracovali odborní pracovníci oddělení zámeckých knihoven Knihovny Národního muzea, které fondy těchto knihoven metodicky spravuje. Publikace zahrnuje texty Petra Maška, Luboše Antonína, Cyrila Měsíce a dalších autorů vztahující se ke třiceti lokalitám na území Zlínského kraje, jednotlivé kapitoly obsahují odkazy na další literaturu, u vybraných knihoven texty doplňují fotografie interiérů a dokumentů. Výjimečné postavení zaujímá knihovna Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži, která svým bohatstvím a významem překračuje hranice regionu.

Cena publikace je 215 Kč, další informace viz *www.kfbz.cz*.

Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem vydala knihu Aleše Brožka **Osudy domů a obyvatel Churchillovy ulice v Ústí nad Labem.** Brožura na 55 stránkách seznamuje čtenáře s historií dvaceti domů, které stály nebo ještě stojí v ústecké ulici, v níž se nachází jedna z budov knihovny. Ulice sama patřila za 1. republiky k nejhonosnějším. Personální rejstřík uvádí 467 jmen osob, které zde bydlely. O mnohých se dozvíte detaily z jejich života nebo najdete jejich fotografii.

Doporučená cena je 50 Kč. Výtisky lze zakoupit v obou budovách knihovny či objednat na adrese *vybiralova@svkul.cz*.

KNIHOVNA Z OBÁLKY

Britská knihovna
British Library
Londýn

FAKTA A ZAJÍMAVOSTI:

Probírat se podrobněji informacemi o vzniku Britské knihovny ukazuje, že postoj části české společnosti k nové budově naší národní knihovny není nikterak ojedinělý. Na své si přišel i architekt Colin St. John Wilson, autor návrhu Britské knihovny, který se musel po dobu téměř 20 let, než byla dokončena (na konci 1996), vypořádávat nejen s nepřízní veřejnosti, ale také se změnami stavebního místa, oklešťováním projektu na polovinu původní velikosti, se zastavením vládních dotací apod. Přes tyto potíže se podařilo postavit knihovnu, která sice „trpí určitou formální nejistotou", ovšem o níž její největší odpůrci hovoří, že její „krása bere dech". Je největší veřejnou budovou ve Velké Británii postavenou ve 20. století, stojí poblíž železničního nádraží St. Pancras.

- Jako samostatná instituce byla Britská knihovna založena zákonem 1. 7. 1973, do té doby byla součástí Britského muzea. Základní kámen položil r. 1982 princ Charles, který však knihovně nebyl moc dobrým patronem. V r. 1988 stavbu popsal jako „ponurý shluk budov tápavě hledajících nějaký symbolický význam..."
- Patří k největším na světě (spolu s Knihovnou amerického Kongresu), uchovává na 150 mil. jednotek, má největší sbírku vědeckých publikací na světě. Její zvukový archiv, který byl do knihovny začleněn v r. 1983, obsahuje nahrávky od 19. stol. až po nejnovější nosiče. Knihovna shromáždila také více než 8 mil. poštovních známek.
- Kromě vlastních sbírek jsou v budově tři čítárny, tři výstavní galerie, přednáškové sály, konferenční centrum, knihkupectví, restaurace a kavárny. Hlavní část knihovních sbírek je uložena ve čtyřech podlažích suterénu v klimatizovaných skladech, které sahají do hloubky 23 metrů a je v nich přibližně 342 km regálů.
- Za vstupní halou se nachází šestipatrová 17 metrů vysoká prosklená věž, v níž je umístěna Králova knihovna, soukromá sbírka krále Jiřího III., čítající na 60 000 svazků. Jeho syn Jiří IV. ji v r. 1823 věnoval národu.
- Nádvoří knihovny dominuje Palozziho bronzová socha Newtona (podle Williama Blakea). Vzdálenější konec nádvoří zdobí masivní odlévaná bronzová brána tvořena písmeny BRITISH LIBRARY, jejímiž autory jsou David Kindersley a jeho žena Lidy Lopes Cardozo. Ve vstupní hale, po stranách lemované rozlehlými schodišti, upoutá pozornost sedmimetrová čtvercová tapiserie navržená americkým malířem R. B. Kitajem.
- Mezi vzácnými exponáty Britské knihovny, které jsou vystaveny v jedné ze tří galerií (Johna Ritblata), mohou návštěvníci kromě jiných vzácných tisků obdivovat *Lindisfarnská evangelia* (asi z roku 700), *Magnu chartu liberatum* (1215), *Gutenbergovu bibli* (1455), první svazek sebraných her W. Shakespeara, tzv. *First Folio* (1623) či poznámkový sešit Leonarda da Vinciho.
- Britská knihovna je vytvořena z trvanlivých materiálů – cihel, kamene, oceli a šedozelené břidlice. Pro zajímavost stojí uvést, že na její stavbu se použilo 10 mil. červených cihel, které byly vyrobeny v Leicestershiru.

Zdroj: Čtenář roč. 48/1996, č. 4 (H. Jirkalová), roč. 51/1999, č. 7–8 (A. Brožek) a další periodika. Foto: Jarmila Kučerová, Lea Prchalová

Úplný přehled novinek najdete na adrese *http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm*

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BASAMYGINA, I. N. – TROFIMENKO, A. A. : Kooperacija bibliotek : naučno-metodičeskoje posobije. /Spolupráce knihoven. Metodická příručka./ Moskva : Libereja-Bibinform, 2007. – 96 s. – (Bibliotekar' i vremja. XXI vek ; vyp. 68) *Kg 8.721/B*

Biblioteki w systemie kultury jednoczącej się Europy / praca zbiorowa pod red. Michała Zająca, Elżbiety Barbary Zybert. /Knihovny v kulturním systému jednotící Evropy./ Warszawa : Wydawn. SBP, 2007. – (Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; 95) *Kfe 37.481*

Büchereiverband Österreichs 2006–2008 : Geschäftsbericht. /Spolek rakouských knihovníků 2006–2008. Výroční zpráva./ Linz : Büchereiverband Österreichs, 2008. – 122 s. : il. *Kp 8.692/B*

FISHBURN, Matthew : Burning Books. /Hořící knihy./ Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2008. – xix, 219 s. : obr. příl. *Kdb T 311063*

Studia Bibliographica Posoniensia. I/2008 / [zostavila Miriam Poriezová]. Bratislava : Univerzitná knižnica, 2008. – 254 s. : il. *Ka 37.759*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

BROUGHTON, John : Wikipedia : the missing manual. /Wikipedie : chybějící příručka./ Sebastopol : O'Reilly Media, 2008. – xxi, 477 s. *Abdbb 37.656*

Information Literacy Programs in the Digital Age : educating college and university students online / comp. by Alice Daugherty and Michael F. Russo. /Programy informační gramotnosti v digitálním věku. Online vzdělávání vysokoškolských studentů./ Chicago : Association of College and Research Libraries, 2007. – ix, 275 s. : il. *Iea 37.610*

Oborové brány / kolektiv autorů pod vedením Bohdany Stoklasové. Praha : Národní knihovna České republiky, 2008. – 108 s. : il. *Abdba 37.772*

Organizace knihovních fondů

International Survey of Library and Museum Digitization Projects. /Mezinárodní přehled knihovnických a muzejních digitalizačních projektů./ New York : Primary Research Group, 2008. – 108 s. *Ol 37.654*

LUFFER, Jan : Metodika tvorby a kontroly jmenných autorit ve formátu MARC 21 : osobní jména. – 2., aktual. vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2008. – 40 s. – (Standardizace ; č. 30) *Od 37.776*

Stěhování knihoven : rešerše / zpracoval Jindřich Pilař. Praha : Národní knihovna České republiky, 2008. – 1 elektronický optický disk, 112 záznamů. *Ok 3/2008*

SVĚTLÍKOVÁ, Svojmila : Metodika tvorby a kontroly jmenných autorit ve formátu MARC 21 : korporace. – 2., aktual. vyd. Praha : Národní knihovna České republiky, 2008. – 30 s. – (Standardizace ; č. 31) *Od 37.774*

Sítě knihoven

DRIGAJLO, V. G. : Osnovy organizacii raboty biblioteki vuza : naučno-praktičeskoje posobije. /Základy organizace práce vysokoškolské knihovny. Příručka./ Moskva : Libereja-Bibinform, 2007 . – 620 s. – (Bibliotekar' i vremja. XXI vek ; vyp. 64) *Tb 37.640*

ESKANDER, Saad : Bagdad – Friedhof der Bücher : Tagebuch des Direktors von Nationalbibliothek und – Archiv des Irak. /Bagdad – hřbitov knih. Deník ředitele Národní knihovny a archivu v Iráku./ Köln : Edition Köln, 2008. – 221 s. *Taa 37.735*

Knihovny Zlínského kraje : činnost a výsledky veřejných knihoven v roce 2007 / [zpracovaly Eva Peprníčková a Pavla Gajdošíková]. Zlín : Krajská knihovna Františka Bartoše, 2008. – 39 s. : il., grafy, tabulky. *Kfda 8.811/B*

Ročenka knihoven Libereckého kraje za rok 2007 / [zpracovala Jaroslava Starcová]. Liberec : Krajská vědecká knihovna, 2008. – 28 s. : il., grafy, tabulky *Kqe 8.816/B*

Služby knihoven

FASICK, Adele M. – HOLT, Leslie E. : Managing Children's Services in the Public Library. – 3rd ed. /Řízení služeb pro děti ve veřejné knihovně./ Westport : Libraries Unlimited, 2008. – xvi, 248 s. : il., grafy *Teh 37.447*

Senioři v komunitní knihovně : metodický materiál /Helena Gajdušková ... [et al.] Vsetín : Masarykova veřejná knihovna, 2008. – 24 s. : il. *Sbd 8.681/B*

TOMAN, Jaroslav : Didaktika čtení a primární literární výchovy. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. – 116 s. *Sf 37.565*

ZÁKLADNÍ KAMENY

26. část

NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY aneb Národ sobě II

text JAROSLAV CÍSAŘ ▸ foto EVA HODÍKOVÁ

KÁMEN DVACÁTÝ OSMÝ

/ Městská knihovna Česká Lípa
/ Regionální výbor SKIP Libereckého kraje

Rovněž zástupci knihovníků z Libereckého kraje předávali své kameny hromadně. Během happeningu na Letné se dostali na řadu jako jedni z posledních. Do základů *„nové knihovnické kapličky“* však nepřivezli kameny o to méně významné. Bylo jich celkem pět. *„Národní knihovna ČR je podobně jako Národní divadlo výraznou emocionální – alespoň doufáme – záležitostí českého národa, proto jsme se rozhodli darovat nové budově kámen z královského hradu Bezdězu,“* zdůvodnila výběr jednoho z nich Renata Mauserová, vedoucí Městské knihovny v Doksech.

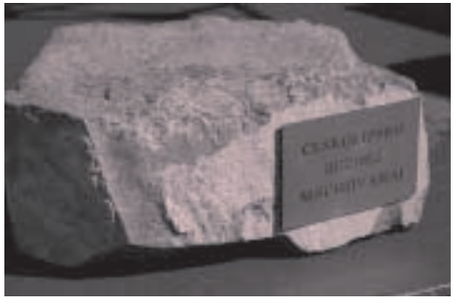

Bezděz je v Máchově kraji magickým místem české historie i literatury. Jako královský hrad strážil bezpečnost kupeckých cest, jako vězení mladičkého krále Václava II. vstoupil do literatury v básni Svatopluka Čecha *Na Bezdězi*. Téměř po celé jedno století byl klášterem a významným poutním místem díky zázračné sošce tzv. Černé madony, přivezené sem až z dalekého španělského Montserratu. Během 19. století se i vlivem hledačů pokladů rychle měnil v rozpadající se zříceninu. Teprve romantická záliba pro památky středověku hrad zachránila.

Do české literatury hrad Bezděz však nesmazatelně zapsal Karel Hynek Mácha, který zde našel inspiraci ke svému *Máji* a próze *Večer na Bezdězi*. V období 1833–1835 je zde doloženo celkem šest návštěv jednoho z našich největších básníků. Jeho pobyt na hradě připomíná i pamětní deska. Tajná bezdězská chodba se zase stala významnou kulisou v opeře *Tajemství* Bedřicha Smetany. Také v klíčových chvílích české historie sehrály majestátní kužele obou Bezdězů, Velkého (tyčí se do výše 605 m nad mořem) a Malého (577 m nad mořem), svou roli.

Získání kamene z Bezdězu a jeho transport do Prahy zorganizovala Dana Kroulíková, ředitelka Městské knihovny Česká Lípa. Samotné vyzvednutí kamene provedl kastelán hradu Jan Jurečka. Ale dejme slovo paní ředitelce Kroulíkové, aby nám poskytla podrobnější informace: *„Kámen, který jsme s panem kastelánem vybrali jako dar do základů Národní knihovny ČR, je bezdězský znělec z bezdězského lomu, tzv. fonolyt. Vybírali jsme jej velmi bedlivě, neboť v tomto lomu se nacházejí v převážné míře tzv. placičky. A placatý kámen by se do základů asi příliš nehodil.“*

Dana Kroulíková nezastírala ani čistě praktickou stránku daru, která byla výrazně ovlivněna převažující feminizací knihovnictví: *„Dále při výběru byla určující i hmotnost kamene, abychom jej mohly bez újmy na zdraví přesunout nejprve pracovní lanovkou z vrcholu na parkoviště a pak dále do Prahy na Letnou.“* Vlastní předání kamene onoho památného září 2006 na Letné měla na starosti Zdeňka Stromková, vedoucí oddělení regionálních služeb Městské knihovny Česká Lípa a také členka Regionálního výboru SKIP Libereckého kraje a členka dozorčí komise Výkonného výboru téže organizace.

Paní ředitelka Městské knihovny z České Lípy také vyslovila za všechny své kolegy přání: *„Doufáme, že se pozitivní energie z majestátních Bezdězů přenese i do nové stavby Národní knihovny ČR.“*

(Poděkování za pomoc a spolupráci Daně Kroulíkové a Renatě Mauserové.)

Příště: Městská knihovna Semily

15.
mezinárodní knižní veletrh
a literární festival

SVĚT KNIHY PRAHA 2009

14. – 17. května
Průmyslový palác, Výstaviště Praha – Holešovice

téma **27 ze 27 \ Evropa v literatuře – literatura v Evropě**

z programu
Fantazie a kreativita
Literatura a vzdělání
Vaříme s knihou
Svět knihy ve filmu
Svět knihy na jevišti

svetknihy.cz

Oficiální doprovodná akce
českého předsednictví v Radě EU

EU2009.CZ

REGISTRACE
ODBORNÉHO NÁVŠTĚVNÍKA

ZA ZVÝHODNĚNÉ
VSTUPNÉ
ve čtvrtek 14. 5. 2009

ON-LINE REGISTRACE NA
www.svetknihy.cz/
odbornynavstevnik

uzávěrka přihlášek: 10. 4. 2009

- ✓ nakladatel
- ✓ knihovník
- ✓ spisovatel
- ✓ knihkupec
- ✓ informační pracovník
- ✓ distributor
- ✓ vědecký pracovník
- ✓ překladatel
- ✓ pedagog
- ✓ polygraf
- ✓ literární agen

Z nabídky vydavatelství **Národní knihovny ČR**

Knihovna – knihovnická revue

Roč. 19, 2008, č. 1

V tomto čísle časopisu Knihovna je představena Zemědělská a potravinářská knihovna – největší odborná zemědělská knihovna v České republice a jedna z největších svého druhu na světě. Příspěvek o digitální knihovně Slovenskej knižnice pre nevidiacich v Levoči upozorňuje na projekt digitálního zpřístupnění fondů této knihovny nevidomým a na problematiku dostupnosti informací zrakově postiženým. Pohledem architekta jsou zhodnoceny tři nové německé knihovny. Je představen projekt MOnasteriuM – virtuální archiv historických dokumentů střední Evropy. Možnostem šíření informací v digitálním prostředí se věnuje překlad francouzského příspěvku Autorské právo a digitalizace v archivech, muzeích a knihovnách. Další příspěvek se věnuje Zákonu o svobodném přístupu k informacím ve vztahu ke knihovnám. V rubrice *Ze zahraničí – studie a průzkumy* jsou publikovány tři články zamýšlející se nad potřebností knihoven, jejich adaptací a dalším směřováním v období rychlého rozvoje informačních a komunikačních technologií a s ním spojených nových návyků a potřeb uživatelů knihoven. Obdobnému tématu se věnuje také uveřejněný průzkum vnímání knihoven veřejností provedený organizací OCLC v roce 2005. V rubrice *Terminologie knihovnictví a informační vědy* je analyzována terminologická databáze TDKIV z lexikografického hlediska. Další příspěvek v této rubrice představuje metodiku terminologické práce. Nechybí *Novinky zahraniční knihovnické literatury* – výběr anotovaných záznamů zajímavých článků ze zahraničních knihovnických periodik dostupných v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR.
> Celobarevný časopis vytištěný na křídovém papíře.

- **Národní knihovna ČR, Praha 2009, náklad 500 výtisků, 152 s., cena 200 Kč**
- **ISSN 1801-3252**

Národní knihovna České republiky, Klementinum 190, 110 00 Praha 1
OBJEDNÁVKY PUBLIKACE:
NK ČR, oddělení odbytu, Sodomkova 2, 102 00 Praha 10, spackova.alena@cdh.nkp.cz